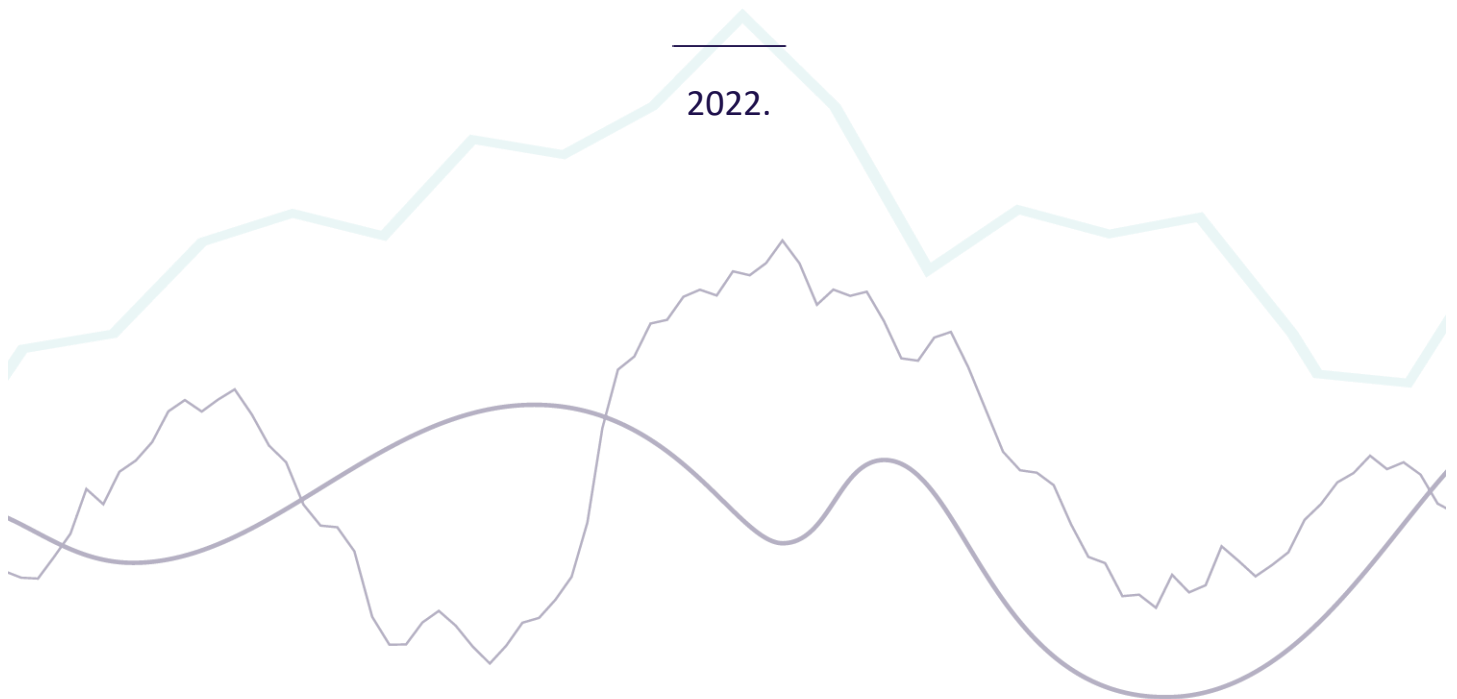

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A nemzetközi, nemzeti és a programszintű teljesítmény-mutatók összhangjának vizsgálata a 12. “Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési cél tekintetében

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A nemzetközi, nemzeti és a programszintű teljesítmény-mutatók összhangjának vizsgálata a 12. "Felelős fogyasztás és termelés" fenntartható fejlődési cél tekintetében

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Szerkesztő:

MOKÁNSZKINÉ MENGYI ANDREA projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

DR. NÉMETH ERZSÉBET felügyeleti vezető

Készítették:

MOKÁNSZKINÉ MENGYI ANDREA projektvezető

GÁSPÁR DÁNIEL számvevő

JÓKAI MIKLÓS számvevő

SZAKÁLYNÉ TÓTH ZSUZSANNA számvevő

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-3574-008/2022.

TARTALOMJEGYZÉK

▶	KÖVETKEZTETÉSEK	5
▶	AZ ELEMZÉS INDOKOLTSÁGA, CÉLJA, MÓDSZERTANA	6
▶	1. NEMZETKÖZI CÉLOK ÉS INDIKÁTOROK	9
▶	2. NEMZETI- ÉS PROGRAMSZINTŰ CÉLOK, INDIKÁTOROK, VALAMINT ÖSSZHANGJUK A NEMZETKÖZI CÉLKITŰZÉSEKKEL, INDIKÁTOROKKAL.....	11
	2.1. A 12. SDG tematikus céljaihoz kapcsolható nemzeti- és programszintű célok, indikátorok	11
	— 2.1.1. A felelős fogyasztási és termelési minták 10 éves programkeretének végrehajtása	11
	— 2.1.2. A természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás	11
	— 2.1.3. Az élelmiszerveszteség és élelmiszerpazarlás csökkentése	12
	— 2.1.4. A vegyi anyagok és minden hulladék környezetkímélő kezelése, kibocsátásuk csökkentése	13
	— 2.1.5. Hulladéktermelés jelentős csökkentése, újrahasznosítás, újrahasználat	14
	— 2.1.6. A fenntarthatósággal kapcsolatos információk megjelenítése a vállalkozások éves beszámolóiban	16
	— 2.1.7. A fenntartható közbeszerzés.....	17
	— 2.1.8. Az emberek tájékoztatása a fenntartható fejlődésről.....	17
	2.2. A 12. SDG horizontális céljaihoz kapcsolható nemzeti- és programszintű célok, indikátorok	18
	— 2.2.1. A fejlődő országok támogatása a fogyasztás és termelés fenntarthatóbb módjai felé történő elmozdulásuk érdekében	18
	— 2.2.2. Eszközök kifejlesztése, alkalmazása a fenntartható turizmus vizsgálatára	18
	— 2.2.3. A fosszilis energiahordozók támogatásainak racionalizálása	18
	2.3. A 12. SDG céljaihoz kapcsolható, KSH által alkalmazott indikátorok.....	19
▶	3. AZ INDIKÁTOROK ALAKULÁSÁNAK NYOMONKÖVETÉSE	20
	3.1 Az ENSZ felé történő beszámolás a hazai eredményekről	20
	3.2 Hazai célkitűzések megvalósulásának nyomonkövetése.....	20
▶	FOGALOMTÁR.....	22
▶	RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	24
▶	JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE.....	25
▶	FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	27
▶	MELLÉKLET	30
▶	FÜGGELÉK	31
	1. Az elemzés során megvizsgált hazai stratégiák, programok, és egyéb dokumentumok	31
	2. Kiegészítő információk a 12. SDG 1., 6., a., és b. alcéljaihoz	32

KÖVETKEZTETÉSEK

Az ENSZ 2015-ben fogadta el a fenntartható fejlődés 2030-ig tartó – 17 célkitűzést magában foglaló – keretrendszerét (AGENDA 2030). Fókuszában a fenntartható fejlődési célok és azok megvalósulásának mérése, nyomon követése áll. A fenntarthatóságot az erőforrások felhasználására, a társadalomra és a környezetre ható fogyasztási és termelési szokások jelentősen befolyásolják. A felelős fogyasztás és termelés érdekében az alapvető szükségleteket úgy kell kielégíteni, hogy azok jobb életminőséget biztosítsanak, minimális legyen a természeti erőforrások kiaknázása, a veszélyes anyagok felhasználása, valamint a hulladéktermelés és szennyezőanyag kibocsátás.

Magyarország is elkötelezett a fenntartható fejlődés és ezen belül a felelős fogyasztás és termelés iránt, ez stratégiai területként az Alaptörvényben is megjelenik: a természeti erőforrások, a kulturális értékek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. Az elemzés a 12. „*Felelős fogyasztás és termelés*” fenntartható fejlődési célkitűzés kapcsán vizsgálta a nemzeti és programszintű indikátorok kapcsolatát a nemzetközi indikátorokkal, továbbá a célok megvalósításában történő előrehaladás mérését szolgáló adatgyűjtési rendszerek kiépítését.

Hazánk a 12. „*Felelős fogyasztás és termelés*” alcéljaival összhangban álló, illetve összevethető nemzeti és programszintű célokat határozott meg, és a célok megvalósításában történő előrehaladás értékelése érdekében a szükséges mérési, adatgyűjtési és értékelési rendszereket kiépítette. A Központi Statisztikai Hivatal koordinálja az ENSZ által meghatározott indikátorrendszerrel kapcsolatos adatszolgáltatásra vonatkozó feladatokat, továbbá tematikus honlapján be is mutatja az ENSZ fenntartható fejlődési indikátorainak magyarországi alakulását. Mindemellett a keletkezett hulladékkal kapcsolatos adatok az Egységes Hulladékgazdálkodási Információs Rendszerből kinyerhetők.

A 12. „*Felelős fogyasztás és termelés*” célhoz az ENSZ által nyolc tematikus és három horizontális alcél, valamint a megvalósításuk előrehaladását mutató indikátorokat határozott meg. Az elemzés a nemzetközi szinten meghatározott indikátorokkal nemzeti és programszinten a hulladéktermelés csökkentése (12.5. alcél) esetében tárt fel azonosságot, míg az indikátorok a vegyi anyagok és hulladékok környezetbarát kezelése (12.4. alcél) esetében hasonlóak. Ezen túl, a 12.5. alcél esetében a nemzeti és programszintű célok és indikátorok meghatározása hulladékfajtánként történt, ami a nemzetközi indikátornál részletesebb információkat szolgáltat a célok megvalósításában történő előrehaladás vizsgálatához.

A 12. „*Felelős fogyasztás és termelés*” cél további alcéljai esetében hazánkban – a nemzeti szinten kialakított adatgyűjtési módszerekhez igazodóan – áll rendelkezésre olyan mérőrendszer, amely a célok előrehaladását értékelhetővé teszi. Az elemzés rámutat, hogy hazánk részt vett az ENSZ célkitűzéseiben való előrehaladás értékelését megalapozó önkéntes adatszolgáltatásban. A hazai adatszolgáltatók a szükséges adatokat a nemzetközi adatgyűjtők rendelkezésére bocsátották, mely adatszolgáltatások alapján a 12. SDG valamennyi alcélja esetében rendelkezésre állnak azok az adatok, amelyek segítségével értékelhető hazánk nemzetközi célkitűzések megvalósításához való hozzájárulása.

A megvalósítás során végzett rendszeres visszamérések további elemzési lehetőségeket is biztosíthatnak. Az indikátorok segítségével értékelhető a bekövetkezett változások iránya, nagysága, üteme, illetve rámutathatnak jelentősebb eredményekre, vagy éppen intézkedést igénylő területekre. Amellett, hogy ezek a tendenciák vizsgálhatók, elemezhetők lehetnek egy adott ország esetében, nemzetközi összehasonlító elemzések végrehajtásához is lehetőséget teremthetnek, figyelemmel arra is, hogy a felelős fogyasztás és termelés – verseny szempontú – fennfenntarthatósága hozzájárul a jól irányított állam működéséhez is.

A célok megvalósításával csökken a keletkező hulladékok, és azon belül a veszélyes hulladékok mennyisége, megvalósul a hulladékok környezetbarát kezelése, az újrahasznosítás révén a hasznosítható hulladékok a gazdaság körforgásába visszakerülnek. Ezáltal hozzájárulhatunk a környezetünk tisztaságához, a természeti erőforrások megóvásához és hatékony felhasználásához, az egészséges környezethez, megőrizve azt a jövő nemzedékei számára is.

AZ ELEMZÉS INDOKOLTSÁGA, CÉLJA, MÓDSZERTANA

Az elemzés indokoltsága

Az ENSZ a fenntartható fejlődés alapelveit, a nemzetközi együttműködésének programját, jogi eszközeit első ízben az 1972. évi konferenciáján határozta meg, majd 1992-ben és 2002-ben további együttműködési irányokról, feladatokról rendelkezett. A fenntartható fejlődés 2030-ig tartó keretrendszerét, melynek fókuszában a fenntartható fejlődési célok (SDG-k) konkrét meghatározása, valamint a fenntartható fejlődési célokhoz rendelt indikátorok alapján a célokban való előrelépés áll, 2015-ben fogadta el „Világunk átalakítása: fenntartható fejlődési keretrendszer 2030” (AGENDA 2030) címmel. Az AGENDA 2030 által meghatározott 17 célkitűzés az országokat globális partnerségre szólítja fel a szegénység és nélkülözés felszámolása, az egészség és oktatás javítása, az egyenlőtlenség csökkentése, a gazdasági növekedés érdekében oly módon, hogy kezelik az éghajlatváltozást, megőrzik az óceánokat és erdőket.

A fenntartható fejlődés a nemzetközi együttműködésben való megjelenését követően a nemzetek szintjén is megjelent. Magyarországon a 2012-ben hatályba lépett Alaptörvény P) cikkelye alapján „a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”.

A fenntarthatóságra, az erőforrások felhasználására, a társadalomra, illetve a környezetre a fogyasztási és termelési szokások jelentős hatást fejtenek ki. A felelős fogyasztás és termelés a társadalom egészének érdeke, megvalósításával elérhetővé válik, hogy a szolgáltatásokkal és termékekkel alapvető szükségleteinket kielégítsük, jobb élethelyzetet teremtsünk, ugyanakkor minimálisra csökkentjük a természeti erőforrások kiaknázását, a veszélyes anyagok felhasználását, valamint a hulladék- és szennyezőanyag-kibocsátást.

Mindez hozzájárul egy fenntartható, minőségi életvitel kialakításához, a tiszta és egészséges környezet fenntartásához, környezeti erőforrásaink és környezeti értékeink megóvásához a jövő nemzedékei számára is.

A felelős fogyasztás és termelés elérése érdekében hazánk stratégiákat, programokat alkotott, melyek integrálják a felelős termelési és fogyasztási normákat, továbbá csatlakozott a káros anyagok kibocsátását és a hulladékok kezelését meghatározó nemzetközi normákat tartalmazó megállapodásokhoz. Ezzel kinyilvánította az ENSZ 12. Felelős fogyasztás és termelés fenntartható fejlődési cél megvalósítása iránti elkötelezettségét, emellett a stratégiákban, programokban meghatározott célok megvalósításához költségvetési forrásokat, vagyis közpénzeket rendelt.

Az Állami Számvevőszék a fenntartható fejlődési célok megvalósításához, a közpénzek eredményes felhasználásához az elemzéseivel, ellenőrzéseivel tud hozzájárulni. Az ÁSZ több, az ENSZ által meghatározott fenntartható fejlődési cél esetében készített, illetve készít elemzést annak feltárása érdekében, hogy ellenőrzéseivel mely, Magyarország számára releváns fenntartható fejlődési cél elérését tudja leginkább elősegíteni. A fenntartható fejlődés megvalósítását támogató ellenőrzései során a fenntartható fejlődési cél területén végrehajtott stratégiák, megvalósított programok eredményességére, a fenntartható fejlődési cél megvalósításához való hozzájárulás értékelésére nyílik lehetősége. A stratégiai és programcélok megvalósításának eredményessége akkor értékelhető, ha a stratégiai és programcélok az adott SDG célhoz kapcsolódnak, a célok mérhetőek, az indikátorok megfeleltethetők az ENSZ által az SDG célhoz rendelt indikátorral, illetve indikátorokkal, továbbá az indikátorok számításához, alakulásuk értékeléséhez megbízható adatok állnak rendelkezésre.

Az elemzés célja

Az elemzés célja mindezek alapján 2016-2021 évekre vonatkozóan a 12. SDG vonatkozásában a nemzetközi-, nemzeti- és programszintű célok és indikátorok áttekintése, a célok megvalósításában történő előrehaladás figyelemmel kísérésének áttekintése, valamint annak vizsgálata és értékelése, hogy fennáll-e a nemzeti- és programszintű indikátorok összhangja a nemzetközi indikátorokkal, amely biztosítja a nemzetközi-, vagy nemzeti szintű teljesítményellenőrzés, illetve elemezhetőség feltételeinek fennállását.

Az elemzés módszertana

A 12. SDG „Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési cél összesen 14 másik fenntartható fejlesztési célhoz kapcsolódik, így a felelős fogyasztás és termelés a fenntartható fejlesztési célok leginkább átívelő témája (ENSZ, 2020a). Az elemzés ezért kiemelt figyelmet fordított rá, hogy kizárólag a 12. SDG célban és annak alcéljaiban megfogalmazott területeket vegye figyelembe.

Az elemzés során fő szempontként kezeltük Magyarország hozzájárulását az ENSZ 12. „Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési cél hazai megvalósulásához a résztvevő intézmények célkitűzésein és intézkedésein keresztül. Mérceként szolgált a nemzetközi és hazai célok közötti összhang megléte, a hazai teljesítményellenőrzések lefolytathatósága, valamint a kialakított indikátorrendszer alkalmassága a kitűzött célok megvalósításában történő előrehaladás mérésére, és a megalapozott döntéshozatal támogatására. Mindennek kritériumaként a mérhetőséget határoztuk meg.

Az elemzés a nemzetközi-, nemzeti- és programszintű teljesítmény-mutatók közötti összhang vizsgálatát a 12. „Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési célkitűzés vonatkozásában az Állami Számvevőszék által kidolgozott módszertan segítségével végezte el.

Első lépésként (elemzés 1. része) feltártuk és bemutattuk a 12. SDG tematikus (témával kapcsolatos, specifikus) és horizontális (beavatkozásra lehetőséget adó, mutatószámokkal kevésbé meghatározható, egyszerre több területen ható) alcéljait és a hozzájuk rendelt teljesítmény-mutatókat (indikátorokat).

Második lépésként (az elemzés 2. része) feltártuk a 12. „Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési cél megvalósításához kapcsolható nemzeti stratégiákat, illetve az azok végrehajtását támogató programokat, és vonatkozó egyéb dokumentumokat (1. függelék). A feltárt stratégiákat és programokat megvizsgáltuk annak érdekében, hogy az elemzés során kizárólag az elemzés szempontjából releváns stratégiák és programok kerüljenek felhasználásra. Ezzel biztosítottuk, hogy az elemzés kizárólag a 12. SDG célban és annak alcéljaiban megfogalmazott területek vizsgálatára terjedjen ki.

A stratégiák és programok áttekintésével feltérképeztük és az elemzés 2.1. és 2.2. részeiben bemutattuk a 12. SDG tematikus és horizontális alcéljaihoz kapcsolódó nemzeti- és programszintű célkitűzéseket, és a hozzájuk rendelt indikátorokat. A stratégiák által rögzített célkitűzéseket tekintettük nemzeti-, míg az azok végrehajtását támogató programok célkitűzéseit programszintű célkitűzéseknek és indikátoroknak. A feltárt célkitűzéseket és indikátorokat a 12. SDG alcéljai szerinti csoportosításban táblázatokba foglaltuk. A táblázatba foglalástól eltekintettünk, ha az elemzés a nemzeti és programszintű, valamint a nemzetközi célok között nem tárt fel kapcsolatot, egy nemzeti cél feltárására került sor, vagy nem célok meghatározására, hanem az adott céllal kapcsolatban jogszabályi előírás került megfogalmazásra.

Ezt követően megvizsgáltuk és értékeltük a nemzetközi célokkal és hozzájuk rendelt indikátorokkal való kapcsolatukat, és a vizsgálat eredményeként keletkező értékeléseket a táblázatokban – szöveges formában és az áttekinthetőséget támogató piktogramokkal – rögzítettük. Azonosnak tekintettük az indikátorokat, ha azok nemzetközi-, nemzeti- és programszinten ugyanarról a jelenségről, vagy ugyanannak a területnek az állapotáról, helyzetéről nyújtottak információt (jelölése:). Egymással összeegyeztethetőnek vettük az indikátorokat, ha az egyik indikátor a másik indikátor által lefedett terület egy részére irányult. Emellett egymással összevethetőnek értékeltük a nemzeti- és programszintű indikátort a nemzetközi indikátorral, ha a nemzeti indikátorból előállítható, vagy további statisztikai adatok felhasználásával előállítható a nemzetközi indikátor (jelölésük:). (A kapcsolat hiányát jelöléssel jeleztük.)

A második lépés utolsó feladatáént a 2.3. pontban mutattuk be a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által a felelős fogyasztás és termelés vonatkozásában alkalmazott indikátorokat és azok adatforrásait (KSH STADAT táblák), feltártuk az indikátorok kapcsolatát a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával, illetve a 12. SDG alcéljaival. Ezt követően a nemzeti- és programszintű indikátorok esetében alkalmazott módszer szerint értékeltük a KSH indikátorainak a 12. SDG alcéljaihoz rendelt indikátorokkal való kapcsolatát.

Harmadik lépésként (az elemzés 3. részében) feltártuk és bemutattuk a nemzetközi célkitűzések megvalósítása előrehaladásának mérése érdekében adatokat gyűjtő nemzetközi szervezeteket és az adatszolgáltatásban résztvevő hazai szervezeteket, valamint a nemzeti- és programszintű célkitűzések megvalósításában való előrehaladás mérését, értékelését végző szervezeteket.

A 12. SDG és alcéljai, teljesítmény-mutatói bemutatásához az ENSZ által elfogadott fenntartható fejlődési stratégiát (AGENDA 2030) és kapcsolódó dokumentumait, míg a nemzeti- és programszintű célok és teljesítmény-mutatóik bemutatása, értékelése érdekében jogi szabályozó eszközöket, a hazai stratégiai és programszintű dokumentumokat használtuk fel. A nemzeti- és programszintű célkitűzések megvalósítása bemutatása és értékelése a nyilvánosan elérhető statisztikai adatok, beszámolók, elemzések, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma¹, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, valamint az Agrárminisztérium által adatbekérés keretében – 2022. március végéig – szolgáltatott beszámolók, dokumentumok alapján történt. Az elemzéshez felhasználásra kerültek továbbá az Állami Számvevőszék elemzései.

¹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium 2022. május 24. napjával jogutóddal megszűnt. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának jogutódja a 2022. május 25. napjától a Kulturális és Innovációs Minisztérium, míg az Innovációs és Technológiai Minisztériumé pedig a Technológiai és Ipari Minisztérium.

1. NEMZETKÖZI CÉLOK ÉS INDIKÁTOROK

A fenntartható fejlődés 2030-ig tartó keretrendszerét (AGENDA 2030) az ENSZ 2015-ben fogadta el, melynek fókuszában a fenntartható fejlődési célok konkrét meghatározása és a fenntartható fejlődési célokhoz rendelt indikátorok alapján a célokban való előrelépés mérése áll. Az AGENDA 2030 a társadalmi, természeti és gazdasági fejlődés terén való hatékonyabb nemzetközi együttműködés érdekében 17 fenntartható fejlődési célt határozott meg, melyek közül jelen elemzés a 12. „Felelős fogyasztás és termelés” fenntartható fejlődési célkitűzés (12. SDG) vizsgálatára terjed ki. A 12. SDG célja, hogy úgy használjuk a szolgáltatásokat és termékeket, hogy azok az alapvető szükségleteket kielégítsék, jobb életminőséget biztosítsanak ugyanakkor minimálisra csökkenjen a természeti erőforrások kiaknázása, a veszélyes anyagok felhasználása, valamint a hulladék- és szennyezőanyag-kibocsátás. A célhoz az ENSZ nyolc tematikus (1. táblázat), és három horizontális (2. táblázat) alcélt, és megvalósításuk előrehaladását mutató indikátorokat határozott meg.

1. táblázat: A 12. SDG tematikus alcéljai és indikátorai

12. SDG alcéljai	Indikátorok
12.1. A fenntartható fogyasztás és termelés 10 éves keretprogramjának végrehajtása minden országban, a fejlett országok vezető szerepével, a fejlődő országok fejlettségi szintjének és képességeinek figyelembevételével	12.1.1. A fenntartható fogyasztásra és termelésre való áttérést támogató politikai eszközök kidolgozását, elfogadását, vagy végrehajtását célzó országok száma
12.2. 2030-ig a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és azok hatékony felhasználásának megvalósítása	12.2.1. Anyaglábnym, egy főre jutó anyaglábnym és GDP arányos anyaglábnym
	12.2.2. Belföldi anyagfogyasztás, egy főre jutó belföldi anyagfogyasztás, GDP arányos belföldi anyagfogyasztás
12.3. 2030-ig az egy főre jutó globális élelmiszer-hulladék felére csökkentése a kiskereskedelem és a fogyasztók szintjén, valamint az élelmiszer-veszteség csökkentése a termelési és ellátási láncok mentén, beleértve a betakarítási veszteségeket	12.3.1.(a) Élelmiszer-veszteség index
	12.3.1.(b) Élelmiszer-pazarlás index
12.4. 2020-ig a vegyi anyagok és minden hulladék környezetvédelmi szempontból megfelelő kezelése a teljes életciklusukon keresztül az elfogadott nemzetközi keretekkel összhangban, valamint a levegőbe, vízbe és talajba történő kibocsátásuk jelentős csökkentése az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt káros hatásuk minimálisra csökkentése érdekében	12.4.1 A veszélyes hulladékokról és egyéb vegyi anyagokról szóló nemzetközi többoldalú környezetvédelmi megállapodásokban előírt információk továbbításával kapcsolatos kötelezettségvállalásaiknak, kötelezettségeiknek eleget tevő részes felek száma
	12.4.2.(a) egy főre jutó veszélyes hulladék keletkezése
	12.4.2.(b) kezelt veszélyes hulladékok aránya a kezelés típusa szerint
12.5. 2030-ig a hulladékképződés jelentős csökkentése megelőzés, csökkentés, újrahasznosítás és újrahasználat által	12.5.1 Országos újrahasznosítási arány, újrahasznosított anyag tonnában
12.6. A cégek, különösen a nagy és transznacionális vállalatok ösztönzése a fenntartható gyakorlatok alkalmazására és a fenntarthatósággal kapcsolatos információk jelentéseikbe történő beépítésére	12.6.1 Fenntarthatósági jelentéseket közzétevő vállalatok száma
12.7. Fenntartható közbeszerzési gyakorlatok elősegítése nemzeti szakpolitikákkal és prioritásokkal összhangban	12.7.1 Fenntartható közbeszerzési politikák és a cselekvési terv végrehajtásának mérése
12.8. 2030-ig annak biztosítása, hogy az emberek mindenhol rendelkezzenek megfelelő információval és tájékozottsággal a fenntartható fejlődésről és a természettel harmóniában álló életmódról	12.8.1 Milyen mértékben érvényesül a globális állampolgári nevelés a fenntartható fejlődésre nevelés a nemzeti oktatáspolitikákban, tantervekben, tanárképzésben, és a tanulói értékelésekben

Forrás: ENSZ, 2021 alapján ÁSZ szerkesztés

A 12. SDG tematikus alcéljai meghatározott területek fenntartható fejlődésére irányulnak, ugyanakkor az alcélok és indikátoraik között is érzékelhető kapcsolat, mint a 12.1. és 12.7., illetve a 12.4. és 12.5. alcélok. A célkitűzések megvalósításában való előrehaladást, a megvalósítás mértékét mutató indikátorok pedig nem csak globálisan, hanem országonként is információkat nyújthatnak az elért eredményekről.

A három horizontális alcél megvalósítása egyszerre több területre is hatást fejthet ki, a célkitűzések megvalósításának előrehaladása mutatószámokkal kevésbé meghatározható. Ennek ellenére az ENSZ a 12. SDG mindhárom horizontális célkitűzéséhez indikátort rendelt. Ezzel megteremtette a célkitűzések megvalósításának nyomon követési lehetőségét. (2. táblázat)

2. táblázat: A 12. SDG horizontális alcéljai és indikátoraik

Alcél	Indikátor
12.a A fejlődő országok támogatása tudományos és technológiai kapacitásaik megerősítésében a fogyasztás és termelés fenntarthatóbb módjai felé történő elmozdulás érdekében	2018-ig: 12.a.1 A fejlődő országoknak nyújtott támogatás összege a fenntartható fogyasztás és termelés, valamint a környezetbarát technológiák kutatására és fejlesztésére
	2018-tól 12.a.1 Telepített megújuló energiatermelő kapacitás a fejlődő országokban (watt/fő)
12.b Eszközök kifejlesztése és alkalmazása a fenntartható fejlődés olyan, a fenntartható turizmusra gyakorolt hatásainak vizsgálatára, amelyek munkahelyeket teremtenek és a helyi kultúrát és termékeket helyezik előtérbe	2020-ig: 12.b.1 Fenntartható turisztikai stratégiák vagy szakpolitikák és végrehajtott cselekvési tervek száma elfogadott monitoring és értékelési eszközökkel
	2020-tól: 12.b.1 Szabványos számviteli eszközök bevezetése a turizmus fenntarthatóságának gazdasági és környezeti szempontjainak nyomon követésére
12.c A fosszilis energiahordozók nem hatékony, pazarló fogyasztást ösztönző támogatásainak racionalizálása a piactorzítások megszüntetése által – a nemzeti körülményeknek megfelelően – beleértve az adózás szerkezeti átalakítását és a káros támogatások fokozatos kivezetését, ahol ilyenek léteznek, bemutatva ezek környezeti hatásait, teljes mértékben figyelembe véve a fejlődő országok speciális szükségleteit és lehetőségeit, minimálisra csökkentve a fejlődésükre tett esetleges negatív hatást olyan módon, amely védi a szegényeket és az érintett közösségeket	2021-ig: 12.c.1 A fosszilis tüzelőanyag-támogatások összege a GDP egységére vetítve (termelés és fogyasztás) és mint a fosszilis tüzelőanyagokra fordított összes nemzeti kiadás arányában
	2021-től: 12.c.1 A fosszilis tüzelőanyag-támogatások mértéke a GDP egységére vetítve (termelés és fogyasztás)

Forrás: ENSZ, 2021 alapján ÁSZ szerkesztés

A táblázatba foglalt horizontális célok alapján látható, hogy a célkitűzésben való előrehaladást jellemző indikátor valóban kevésbé meghatározható. Ezt igazolja az is, hogy míg a tematikus célkitűzésekhez rendelt indikátorokban nem történt változás 2015-től, addig az évenkénti felülvizsgálatok a horizontális célkitűzésekhez rendelt indikátorok tekintetében változtatásokhoz vezettek (ENSZ, 2016-2021).

2. NEMZETI- ÉS PROGRAMSZINTŰ CÉLOK, INDIKÁTOROK, VALAMINT ÖSSZHANGJUK A NEMZETKÖZI CÉLKITŰZÉSEKKEL, INDIKÁTOROKKAL

A 12. SDG-hez kapcsolódóan az elemzés számos hazai stratégiát és programot tárt fel (1. függelék). Jelen fejezetben az elemzés bemutatja a 12. SDG alcéljaihoz kapcsolódóan a módszertan alapján relevánsnak értékelt stratégiák, programok nemzeti- és programszintű céljait, indikátorait – a nemzeti szintű indikátorok közé a KSH által alkalmazott indikátorokat is beleértve –, valamint értékeli a nemzetközi célokkal és indikátorokkal való összhangjukat. A stratégiák, programok mellett feltüntettük azok időtávját, mivel a 2015, vagy az előtti évvel kezdődő időtávúak esetében, azok megalkotása során az ENSZ célok figyelembevétele nem volt lehetséges, mert megalkotásuk megelőzte az AGENDA 2030 elfogadását.

2.1. A 12. SDG tematikus céljaihoz kapcsolható nemzeti- és programszintű célok, indikátorok

2.1.1. A felelős fogyasztási és termelési minták 10 éves programkeretének végrehajtása

A felelős fogyasztási és termelési minták 10 éves programkeretét az ENSZ a 2012-ben megrendezett Fenntartható fejlődésről szóló konferenciáján fogadta el (ENSZ, 2021). Magyarország a felelős fogyasztás és termelés megvalósítása érdekében a nemzeti szinten szükséges keretrendszereket kialakította, a felelős termelési és fogyasztási normákat stratégiáiba, programjaiba integrálta, csatlakozott a káros anyagok kibocsátásának és a hulladékok kezelésének nemzetközi normáit meghatározó megállapodásokhoz. Mindezt alátámasztja az Alaptörvény, és a különböző hazai stratégiák, programok, valamint az ÁSZ fenntartható fejlődés témában végzett elemzései és ellenőrzései ide vonatkozó megállapításai, következtetései. (Kiegészítő információk: 2. függelék 1. pont)

2.1.2. A természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás

A természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, a természeti erőforrások hatékony felhasználása, a természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata, az erőforrás-hatékonyság javítása és a gazdaság zöldítése több hazai stratégia célkitűzéseként is megjelenik. Emellett a biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartható hasznosítására, az ENSZ Biológiai Sokféleség Egyezménye alapján, mint részes fél, hazánk is megalkotta stratégiáját. Az ENSZ célhoz kapcsolódó főbb nemzeti célokat és indikátorokat a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat: A 12. SDG 2 alcéljához kapcsolódó nemzeti célkitűzések és indikátorok, kapcsolatuk

Célkitűzés	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		2. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024				
Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése	Hazai anyagfelhasználás	összhangban áll	azonos	✓
Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020				
Az erőforrás-takarékosság és hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése	Erőforrás-termelékenység GDP/DMC, a bruttó hazai termék hazai anyagfelhasználáshoz viszonyított aránya	összhangban áll	azonos	✓
Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata	Védett területek száma, kiterjedése védettségi kategóriák szerint A földhasználat változása, kategóriák szerint	összeegyeztethető	eltérő	✗
Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2015-2020				
Természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás a Közös Agrárpolitika zöldítésével kapcsolatos program figyelembevételével.	50 hektárnál nagyobb és legalább 3 növényfajt termeszto, 100 hektár felett egy újabb növényfajt termeszto gazdaságok aránya (%)	összhangban áll	eltérő	✗
	Ökológiai célterületek aránya az összes művelt területhez képest (%)			

Forrás: Stratégiák alapján, ÁSZ szerkesztés

A táblázat alapján látható, hogy természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás tekintetében a nemzetközi és a nemzeti célok egymással összhangban állnak. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) által meghatározott indikátor a hazai anyagfelhasználást méri. Magában a hazai anyagfelhasználás, mint indikátor a célkitűzés megvalósításában való előrehaladásról nem ad egyértelmű információt. A célkitűzés megvalósításában történő előrehaladás mérése érdekében az anyagfelhasználást célszerű összevetni a felhasználás eredményeként keletkező jövedelmi kategóriával. Ez a viszonyítás tükröződik a Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020 indikátora esetében, így megállapítható, hogy egységnyi bruttó hazai termék előállításához mennyi anyagfelhasználásra volt szükség. Az anyaghatékonyság növekedését tükrözi, ha a mutató értéke csökken, vagyis az egységnyi bruttó hazai termék előállításához egyre kevesebb anyagfelhasználás szükséges. A mutató értékét azonban befolyásolja az előállított termékek anyagigénye, vagyis amennyiben a termelési szerkezet az anyagigényes termékek irányába tolódik el, a mutató értéke növekedhet is. Ezért vizsgálata során az adott gazdaság termelési szerkezetének vizsgálata is szükséges.

Emellett nemzeti szinten olyan célkitűzések és hozzájuk kapcsolódó indikátorok kialakítására is sor került, melyek a nemzetközi célkitűzés meghatározott területére – pl. agrárgazdaság – irányulnak, így az adott területre vonatkozóan többlet információk állhatnak rendelkezésre a célkitűzés megvalósítása vonatkozásában.

2.1.3. Az élelmiszervesztés és élelmiszerpazarlás csökkentése

Magyarországon évente mintegy 1,8 millió tonna élelmiszerhulladék keletkezik, melynek körülbelül harmada a háztartásokban termelődik. A kidobott élelmiszer veszteséget jelent a háztartások számára, környezetterhelést okoz, valamint élelmiszer célú megtermelése is komoly hatást gyakorol környezetünkre (NÉBIH, 2021). Ezért mind a társadalom, mind a gazdaság számára fontos az élelmiszervesztés és élelmiszerpazarlás csökkentése, mely nemzeti (4. táblázat) és programszinten is megjelenik, mint célkitűzés.

4. táblázat: A 12. SDG 3. alcéljához kapcsolódó nemzeti célkitűzések és indikátorok

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		3. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020				
A mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladék hasznosítási arányának növelése.	Hasznosítási arány (%)	összhangban áll	nevezőjéből képezhető a 12.3.1.a indikátor	!
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2021-2027				
Az élelmiszer-hulladék képződésének minél nagyobb arányú csökkentése	Az élelmiszer-hulladék mennyisége (tonna)	összhangban áll	az indikátorból képezhető a 12.3.1.b indikátor	!
2030-ig az egy főre jutó élelmiszer-hulladék csökkentése a kiskereskedelem és a fogyasztók szintjén	Az élelmiszer-hulladék mennyisége (tonna)	összhangban áll	számlálójából képezhető a 12.3.1.b indikátor	!

Forrás: Stratégiák alapján, ÁSZ szerkesztés

A táblázatban szereplő célkitűzéseket összevetve a nemzetközi célkitűzéssel, megállapítható, hogy összefüggésben vannak egymással, de összhangjuk részleges. A nemzeti célok az ENSZ által meghatározott célkitűzésnek egyes területeit fedik le. Az egyes nemzeti célkitűzésekhez rendelt indikátorok a nemzetközi indikátorokhoz kapcsolhatók, de a kapcsolódó indikátorok teljes körét nem fedik le, azonban azzal összevethető indikátorok képzésére lehetőséget biztosítanak.

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) az Európai Unió LIFE Környezetvédelmi alprogramjának pénzügyi támogatásával indította el a „Maradék nélkül” programját a 2016-2020. évekre, melynek fő célja a hazai élelmiszerpazarlás mértékének csökkentése, eszközei pedig a szemléletformáló kampány, a komplex iskolai program, az élelmiszerhulladék megelőzést elősegítő jó gyakorlatok összegyűjtése, útmutató kidolgozása, továbbá az együttműködési kapcsolatok kialakítása más Európai Unió tagállamokkal a projekt elemeinek nemzetközi hasznosulásának elősegítésére. A kampány hatásának vizsgálatát a program szerint a hazai háztartásokban keletkező élelmiszerhulladék mennyiségének mérésével végzik (NÉBIH, 2021). A háztartásokban keletkező élelmiszerhulladék mennyisége azonban csak része az összes élelmiszerhulladéknak, így mint indikátor nem vethető össze a nemzetközi célkitűzés indikátorával.

2.1.4. A vegyi anyagok és minden hulladék környezetkímélő kezelése, kibocsátásuk csökkentése

A vegyi anyagok környezetbarát kezelése, levegőbe, vízbe, talajba történő kibocsátásuk szabályozása érdekében nemzetközi többoldalú környezetvédelmi megállapodások születtek, melyekhez hazánk is csatlakozott, kötelezettséget vállalva azok végrehajtására és az előírt adatszolgáltatások teljesítésére.

Az egyezményekben foglaltak végrehajtásának feladatai számos hazai stratégiába, programba beépítésre kerültek. Ilyen feladat, illetve célkitűzés többek között az ózonréteg védelme, a szennyezőanyagok légköri kibocsátásának csökkentése, a veszélyes hulladékok szállításának ellenőrzése és ártalmatlanítása, a vegyi anyagok és növényvédő szerek előzetes tájékoztatáson alapuló hozzájárulási eljárása, illetve az emberi egészség és környezet védelme a higany és vegyületeinek antropogén eredetű, légkörbe, talajba és vízbe történő kibocsátásától. Az egyezményekben foglalt feladatok szoros összefüggésben állnak a 9. „Ellenálló-képes infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása és az innováció ösztönzése”, valamint a 13. „Sürgős intézkedések meghozatala az éghajlatváltozás és annak hatásai elleni küzdelem érdekében” fenntartható fejlődési célkitűzésekkel is.

A vegyi anyagok, hulladékok környezetkímélő kezelésére, kibocsátásuk csökkentésére vonatkozó nemzeti és programszintű célkitűzések (5. táblázat) a hulladékgazdálkodásra és környezetvédelemre vonatkozó stratégiák, programok keretében kerültek meghatározásra, melyek a keletkezett hulladék csökkentésére, kezelésére, a hasznosítási-, újrahasznosítási arányának növelésére irányulnak.

5. táblázat: A 12. SDG alcéljához kapcsolódó nemzeti- és programszintű célkitűzések és indikátoraik

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		4. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti szint				
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-2020				
A Stockholmi Egyezmény alapján 2025-re minden PCB-tartalmú berendezés kivezetése, valamint 2028-ra PCB-tartalmuk ártalmatlanítása.	-	összhangban áll	eltérő	✘
Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020				
Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése	Képződött hulladék mennyisége (tonna)	összeegyeztethető	eltérő	✘
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024				
Környezetbarát technológiák használatára való áttérés, a felhasznált természeti inputok és a szennyezések csökkentése a természeti erőforrások megőrzése érdekében.	Keletkezett hulladék mennyiségének alakulása (tonna)	összhangban áll	nemzeti indikátornak része a 12.4.2.a indikátor számlálója és a 12.4.2.b indikátor nevezője	⚠
	Az egyes hulladékfajták mennyisége a kezelési módja szerint (tonna)		a nemzeti indikátor a veszélyes hulladék vonatkozásában a 12.4.2.b indikátor számlálóját képezheti	⚠
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2021-2027 (OHT 2021-2027)				
Veszélyes hulladék elkülönített gyűjtési rendszerének kialakítása 2025-ig.	-	összhangban áll	nemzeti indikátor hiányában nem értelmezhető	✘
Programszint				
OHT Cselekvési Program				
A veszélyes hulladék hasznosítási arányának 40%-ra növelése 2020-ig	A veszélyes hulladék hasznosítási aránya	összhangban áll	nevezője a 12.4.2.a indikátor számlálója, a 12.4.2.b indikátornak részterülete	⚠

Forrás: Stratégiák, OHT Cselekvési program alapján ÁSZ szerkesztés

A táblázat alapján látható, hogy a nemzeti- és programszintű célkitűzések összhangban állnak a nemzetközi célkitűzéssel. A célok megvalósításával csökkenhet a vegyi anyagok kibocsátása, megvalósulhat a hulladékok – kiemelten a veszélyes hulladékok – környezetkímélő kezelése és kibocsátásuk csökkentése. Mindez hozzájárulhat a környezetünk megóvásához, a környezetterhelés csökkentéséhez. A nemzetközi-, valamint a nemzeti- és programszintű teljesítmény-mutatók nem azonosak, azonban a nemzeti- és programszintű teljesítmény-mutatókból további statisztikai adatok hozzáadásával, azok hulladékfajták szerinti adataiból a nemzetközi indikátor előállítható. Ezáltal biztosítható a nemzetközi-, nemzeti- és programszintű indikátorok összhangja, ami az ellenőrizhetőség feltételét képezi.

Emellett a Nemzeti Környezetvédelmi program célkitűzése és indikátora a nemzetközi indikátor által nyújtott információkon túl, a hulladékkibocsátás alakulására vonatkozóan is szolgáltat információt. A hulladékképződés, hulladékkibocsátás csökkentése a tiszta környezet biztosítása érdekében alapvető elvárás.

2.1.5. Hulladéktermelés jelentős csökkentése, újrahasznosítás, újrahasználat

A hulladéktermelés csökkentése, a hulladék keletkezésének megelőzése, újrahasznosítása, az újrahasználat érdekében a hazai stratégiák számos, a nemzetközi célkitűzéssel kapcsolatban álló nemzeti- és programszintű célkitűzést határoztak meg. A célkitűzések megvalósításával csökkenés várható az ártalmatlanításra – lerakásra – kerülő hulladékok mennyiségében, az előkezelési, hasznosítási műveletek, technológiák, kapacitások bevezetésével, elterjedésével. A nemzeti- és programszintű célok és indikátorai számosságára tekintettel azokat az elemzés jelen célkitűzés esetében a nemzetközi céllal és indikátorával való kapcsolata alapján három csoportban mutatja be.

Az első csoportot képezik azok a nemzeti- és programszintű célok, melyek a nemzetközi célkitűzéssel összhangban állnak, és indikátorai a nemzetközi indikátorral azonosak (6. táblázat).

6. táblázat: A 12. SDG 5. alcéljával összhangban lévő nemzeti- és programszintű célkitűzések, illetve a nemzetközi indikátorral azonos indikátorai

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		5. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti szint				
Országos Hulladékgazdálkodási terv 2014-2020				
Hulladékhasznosítási arányok növelése 2022 cél 55%	Hulladékhasznosítási arány %	összhangban áll	azonos	✔
Programszint				
OHT Cselekvési Program				
Hulladékhasznosítási arányok növelése 2022 cél 55%	Hulladékhasznosítási arány %	összhangban áll	azonos	✔

Forrás: OHT, OHT Cselekvési Program alapján, ÁSZ szerkesztés

Látható, hogy a hulladékhasznosítási arányok 2022-re 55%-ra történő növelése mind nemzeti, mind programszinten megjelenik, továbbá a 12. SDG 5. alcéljával is összhangban áll. A célkitűzés megvalósításával a hulladékok egyre nagyobb hányada kerül újrahasznosításra, visszakerül a gazdaság körforgásába, ami kedvező hatást gyakorol természeti erőforrásainkra.

A második csoportot képezik azok a nemzeti- és programszintű célok és indikátorok, melyek a nemzetközi célkitűzéssel – hulladéktermelés csökkentése – összhangban állnak, azonban a nemzetközi indikátortól eltérően nem a hasznosítási arányok változására, hanem a hulladék mennyiségének alakulására vonatkozóan szolgáltatnak információkat (7. táblázat).

7. táblázat: A hulladéktermelés csökkenése irányába ható nemzeti szintű célkitűzések és indikátorai

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		5. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020				
Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése	Képződött hulladék mennyisége (tonna)	összhangban áll	12.5.1. indikátor nevezője	!
Klíma és Természetvédelmi Akcióterv 2020				
2021-től az egyszer használatos műanyagok forgalmazásának betiltása, célérték 2021-re 0 db/fő/év.	Egy főre jutó műanyag zacskók száma db/fő/év	összhangban áll	eltérő	✘

Forrás: Stratégiák alapján, ÁSZ szerkesztés

A táblázat alapján látható, hogy a nemzetközi célkitűzéssel összhangban álló stratégiai célok a hulladék-képződés csökkentésére irányulnak, azonban indikátorai a nemzetközi indikátortól eltérnek.

A nemzeti- és programszintű célok és indikátorok harmadik csoportját képezik azok a célok és indikátorok, melyek a nemzetközi célkitűzéssel ellentétben, nem a hulladékok összmenységére, hanem a hulladékok fajtáira, csoportjaira vonatkoznak. A nemzeti- és programszintű célkitűzések ezáltal részletesebbek, indikátorai pedig nem csak összességében, hanem hulladékfajtánként is mutatják a hulladék mennyiségének, újrahasználatának, hasznosításának változásait (8. táblázat).

8. táblázat: A hulladékok újrahasznosítását támogató, az újrahasznosítás arányának javítására irányuló nemzeti- és programszintű célkitűzések és indikátorai

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		5. alcéllal	és indikátorával	
Nemzeti szint				
Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia 2011-2020				
Hulladékhasznosítás fejlesztése, a másodlagos nyersanyagok növekvő felhasználása (2007. év-hez viszonyítva 2020-ra 150%)	Csomagolási hulladék hasznosítási aránya	összhangban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	!
Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020				
A háztartásokból származó, ahhoz hasonló papír-, fém-, műanyag-, és üveghulladék újrahasználatra való előkészítésének és újrafeldolgozásának tömegében átlagosan minimum 50%-ra növelése 2020-ig	Újrahasználatra való előkészítés és újrafeldolgozás aránya	összhangban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	!
Országos Hulladékgazdálkodási terv 2014-2020				
Az építési beruházási munkálatok során a felhasználásra, beépítésre kerülő primer bányászati nyersanyagok, illetve egyéb anyagok összmenységének legalább 30%-a igazoltan hulladék hasznosításból származzon	Hulladékhasznosítási arány	összhangban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	!
Klíma és Természetvédelmi Akcióterv 2020				
Az üveg- és műanyag palackok, fémdobozok visszaváltásának lehetővé tétele, a műanyag palackok 90%-ának újrahasznosítása 8 évben belül	Műanyag palackok újrahasznosítási aránya	összhangban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	!
Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia 2020-2050				
Az országos szinten forgalomba hozott műanyag italpalackok elkülönített gyűjtése (2025-re 77%, 2029-re 90%) a hatékonyabb újrafeldolgozási folyamat érdekében	Elkülönített gyűjtött műanyag italpalackok aránya	összeegyeztethető, a célkitűzés megvalósítását támogatja	eltérő	✘
Italpalackok 2025-től 25%-ban, a műanyag italpalackok 2030-tól 30%-ban hulladékból előállított másodnyersanyagból kell készíteni.	Hasznosítási arány	összhangban áll	a nemzeti indikátorok a hulladékok egy csoportját mérik	!

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		5. alcéllal	és indikátorával	
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2021-2027 (OHT 2021-2027)				
A lerakott települési hulladék mennyiségének, hogy aránya 2035-re a képződött települési hulladék összmenyiségének 10%-a alá csökkenjen (derogációval 25%)	Képződött települési hulladék összmenyisége	összhangban áll	a nemzeti indikátorok a hulladékok egy csoportját mérik	!
A nem veszélyes építési-bontási hulladék újrahasználatra történő előkészítésének, újrafeldolgozásának és az egyéb, anyagában történő hasznosításának tömegében minimum 70%-os arányának fenntartása 2020. évet követően is	A nem veszélyes építési-bontási hulladék mennyisége (tonna) és hasznosítási aránya (%)			!
2025-ig a háztartásokból származó papír-, fém-, műanyag- és üveghulladék, illetve egyéb, a háztartásokból származó, az említettekhez hasonló hulladék újrafeldolgozási arányának növelése tömegében átlagosan minimum 65%-ra, 2030-ig 70%-ra	újrafeldolgozási arány			!
Programszint				
KEHOP 3.2.1 Az előkezelés, a hasznosítás és az ártalmatlanítás alrendszerének fejlesztése a települési hulladék vonatkozásában				
Hulladék újrafeldolgozási kapacitás növelése 2023-ig 60 000 tonna/év mennyiségre	Hulladékfeldolgozási kapacitás	összeegyeztethető, a célkitűzés megvalósítását támogatja	eltérő	✘
A hasznosítás érdekében az előkezelt hulladék arányának növelése 2023-ig 55%-ra	Előkezelt hulladék aránya			
OHT Cselekvési Program				
A hulladékká vált gumiabroncsok teljes körű gyűjtése és hasznosítása	Hulladékká vált gumiabroncsok gyűjtési aránya (%)	összeegyeztethető, a célkitűzés megvalósítását támogatja	eltérő	✘
	Hulladékká vált gumiabroncsok hasznosítási aránya (%)	összhangban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	!
Az egyéb gazdasági tevékenységekből származó, nem veszélyes hulladék hasznosítási arányának 46%-ra történő növelése	hasznosítási arány (%)			

Forrás: Stratégiák és programok alapján ÁSZ szerkesztés

A nemzeti- és programszintű célkitűzések és hozzájuk rendelt indikátorok alapján elmondható, hogy a megvalósításban történő előrehaladás vizsgálata során sokkal szélesebb látókört biztosíthatnak egy teljesítmény-ellenőrzés számára a hulladéktermelés csökkentése, a hulladékok újrahasznosítása és újrahasználata terén, mint a nemzetközi indikátor, ami az újrahasznosított hulladék mennyisége és aránya alakulásának értékelését teszi lehetővé. Hazai szintű ellenőrzés rámutathat a hazai célkitűzések hulladékfajtánként történő megvalósítási folyamatainak erősségeire, gyengeségeire és a beavatkozást igénylő területekre a célkitűzések megvalósítása érdekében.

2.1.6. A fenntarthatósággal kapcsolatos információk megjelenítése a vállalkozások éves beszámolóiban

Az ENSZ célja hazai viszonylatban nem célkitűzésként, hanem kötelező érvényű jogszabályi előírásként jelenik meg a Számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben (Számv. tv.). A Számv. tv. a vállalkozások meghatározott körére vonatkozóan a fenntarthatósággal kapcsolatos információk éves beszámolásokban történő megjelenítési kötelezettségét határozza meg. (Kiegészítő információk: 2. függelék 2. pont)

2.1.7. A fenntartható közbeszerzés

A fenntartható közbeszerzés nemzeti politikákkal és prioritásokkal összhangban történő előmozdítása érdekében az NFFS célként határozta meg zöldgazdasági reformként a „zöld” közbeszerzés rendszerének kialakítását a természeti erőforrások védelmének erősítése érdekében. A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) megalkotására az AGENDA 2030 elfogadásának évében került sor, melynek megalkotásával az Országgyűlés biztosítani kívánta a közpénzek hatékony felhasználásának átláthatóságát, nyilvános ellenőrizhetőségét, a közbeszerzések során a tisztességes verseny feltételeinek megteremtése érdekében a helyi kis- és közepes vállalkozások közbeszerzési eljárásokba való bekapcsolódását, a környezetvédelem és az állam szociális célkitűzéseinek elősegítését.

Az ÁSZ az „Elemzés a zöld beszerzésekről”, illetve azt megelőzően „A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás fenntarthatósági, versenyképességi összefüggései” című elemzésében is rámutatott, hogy a „zöld” közbeszerzések elterjedését támogatná a zöld szempontot tartalmazó közbeszerzések részletes szabályait rögzítő jogszabály. Annak megalkotásáig a fenntartható, azaz a környezetvédelmi, szociális és innovatív szempontok alkalmazása elsősorban ajánlatkérői elhatározás kérdése. (ÁSZ, 2020b)

2.1.8. Az emberek tájékoztatása a fenntartható fejlődésről

Az elemzés az ENSZ globális indikátorkerete alapján megállapította, hogy a 12. SDG 8. alcélja kapcsolatban áll a 4. SDG 7.², és a 13. SDG 3. alcéljával³, továbbá az ENSZ által hozzájuk rendelt indikátor azonos (ENSZ, 2020b). A célok alapján elmondható, hogy míg a 4.SDG 7. alcélja a társadalom tanulói rétegre, addig a 12. SDG 8. alcélja a társadalom egészére terjed ki.

Az ÁSZ Az *oktatás fejlesztése* című elemzésében a nemzetközi-, nemzeti-, és programszintű célok és indikátorai összhangját a 4. SDG 7. alcélja vonatkozásában megvizsgálta, értékelte. Ezért jelen elemzés a már feltárt kapcsolatokból a legfontosabbakra hívja fel a figyelmet, illetve az ÁSZ által már bemutatott és értékelt kapcsolódáson kívül feltárt célok és indikátorok (9. táblázat) nemzetközi célhoz és indikátorhoz viszonyított kapcsolatát vizsgálja, értékeli.

9. táblázat: A 12. SDG 8. alcéljához kapcsolódó nemzeti szintű célkitűzések és indikátorai

Célkitűzés és célérték	Indikátor	Kapcsolat a 12. SDG		
		8. acéllal	és indikátorával	
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024				
A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában. 2020-ra az életen át tartó tanulásban a 25-64 évesek részvételi aránya érje el a 15%-ot.	25-64 éves korosztály részvételi aránya az életen át tartó tanulásban	összhangban áll	eltérő	✘
Nemzeti Biodiverzitás Stratégiai 2015-2020				
A biodiverzitás megőrzése cél- és eszközrendszere jelenjen meg az Óvodai nevelés országos alapprogramjában, a Nemzeti Alaptervben, továbbá a köznevelés kerettanterveiben valamint a felsőoktatás kapcsolódó szakjainak kimeneti követelményeiben, különös tekintettel a pedagógus szakokra: Az erdei iskola tevékenységben résztvevők száma 2013. évihez viszonyítva 20%-kal emelkedjen Legalább 1500 iskola nyerje el az ökoiskola címet Legalább 1000 óvoda nyerje el a „zöld óvoda” címet	Az erdei iskola tevékenységben résztvevők száma (fő/év) Egységesített rendszerek alapján minősített erdei iskolák száma (db) Ökoiskola címet elnyert iskolák száma (db) Zöld Óvoda címet elnyert óvodák száma (db)	összeegyeztethető, a célkitűzés megvalósítását támogatja	eltérő	✘

Forrás: Stratégiák alapján ÁSZ szerkesztés

² 2030-ig annak biztosítása, hogy minden tanuló olyan tudást és készséget szerezzen, amely a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges.

³ Az oktatás javítása, a tudatosság, a humán- és intézményi kapacitások növelése az éghajlatváltozás mérséklésével, az alkalmazkodóképesség javításával, a hatások csökkentésével és a korai előrejelzéssel kapcsolatban.

A hazai oktatási szakpolitikáknak is átfogó célja a felnőttek létszámának növekedése az egész életen át tartó tanulásban, melyet a fent rögzített célkitűzések és indikátorok is megerősítenek. A táblázatban bemutatott és a hazai oktatási szakpolitikák nemzeti célkitűzései összhangban állnak a nemzetközi célkitűzéssel, ugyanakkor a nemzetközi, valamint a nemzeti indikátorok között nincs kapcsolat.

2.2. A 12. SDG horizontális céljaihoz kapcsolható nemzeti- és programszintű célok, indikátorok

2.2.1. A fejlődő országok támogatása a fogyasztás és termelés fenntarthatóbb módjai felé történő elmozdulásuk érdekében

A nemzetközi fejlesztés és humanitárius segítségnyújtás nagyobb politikai és társadalmi támogatottsága, több forrással történő hatékonyabb működése érdekében a Kormány 2014-ben fogadta el a 2014-2020. évekre vonatkozó Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégiát. A Stratégia 2020-ban megújításra került. A fejlődő országok támogatása során hazánk 2020-2025 között azokra a fenntartható fejlődési célokra kíván fókuszálni, amelyek terén komparatív előnyökkel⁴ rendelkezik.

Az ENSZ célkitűzés megvalósulásának mérése 2020-tól célzottan a fejlődő országok vonatkozásában történik, így hazánk szempontjából nem releváns. (Kiegészítő információk: 2. függelék 3. pont)

2.2.2. Eszközök kifejlesztése, alkalmazása a fenntartható turizmus vizsgálatára

Hazai viszonylatban több, a turizmus fejlesztésére irányuló stratégia született, azonban az elemzés a stratégiákban nem tárt fel a fenntartható turizmus vizsgálatára irányuló eszközök kifejlesztésével, alkalmazásával kapcsolatban álló célkitűzést, indikátort. A célkitűzés és indikátor hiányában a 12. SDG b. alcélja az elemzés szempontjából nem releváns. Azonban az elemzés rá kíván mutatni arra, hogy a célkitűzés megvalósításában történő előrehaladás mérésére az ENSZ indikátor alapján a turizmus fenntarthatóságának gazdasági és környezeti szempontjainak nyomon követését szolgáló számviteli eszközök – Turizmus Szatellit Számlák (TSA táblák) és a Környezeti és Gazdasági Számlák Rendszere (SEEA táblák) – használatba vételének és alkalmazásának mértéke szolgál, mely táblázatokból (11 tábla) a KSH kilenc táblát közlétesz. (Kiegészítő információk: 2. függelék 4. pont).

2.2.3. A fosszilis energiahordozók támogatásainak racionalizálása

A fosszilis energiahordozók-támogatásainak⁵ racionalizálása egyszerre jelent kihívásokat és lehetőségeket a fenntartható fejlődés megvalósításában. A támogatások piaci torzulásokhoz vezethetnek, elősegíthetik a pazarló fogyasztás fenntartását, azonban a támogatásra fordított források átcsoportosításával a fenntartható fejlődés szempontjából releváns ágazatok nagyobb teret nyerhetnek (ENSZ, 2021).

A Nemzeti Energia és Klímaterv kiemeli, hogy Magyarországon a fosszilis energiahordozók nem részesülnek közvetlen támogatásban, azonban a piacon jelen lévő termékek és szolgáltatások közvetett módon támogatásban részesülhetnek. A fosszilis energiahordozók támogatásainak racionalizálására vonatkozó célkitűzést a Nemzeti Energiastratégia 2030 tartalmaz, mely szerint a fosszilis energiaforrások használatához fűződő támogatásokat oly módon kell átalakítani, hogy az hatékonyságra és ne fogyasztásra ösztönözzön. Az ENSZ célkitűzésével a nemzeti célkitűzés összevethető. A célkitűzés megvalósításában való előrehaladás mérésére hazai indikátor kialakítására nem került sor, azonban a nemzetközi indikátor alkalmas a támogatások mértékében bekövetkező változások vizsgálatára. Az indikátor hátránya, hogy az energiahatékonyság alakulásának mérésére nem alkalmas, mivel a GDP egységére jutó támogatást méri, vagyis a GDP fosszilis energiahordozók támogatására fordított arányát mutatja meg.

⁴ vízgazdálkodás, mezőgazdaság, egészségügy, oktatás, környezetvédelem, információtechnológia

⁵ A fosszilis energiahordozók támogatásai: a közvetlen állami támogatások, az indukált transzferek (ártámogatások), továbbá az adókiadások, egyéb bevételkiesések, áruk és szolgáltatások alulárzottsága. (ENSZ, 2021)

2.3. A 12. SDG céljaihoz kapcsolható, KSH által alkalmazott indikátorok

A fenntartható fejlődési célok megvalósításában való előrehaladás mérése és értékelése érdekében a KSH is kialakította indikátorrendszerét, melyet az elemzés nemzeti szintű indikátorként kezel. A KSH által a 12. SDG megvalósításában való előrehaladást mutató indikátorokat és azok adatforrásait, valamint kapcsolódásukat az NFFS-hez és a 12. SDG-hez a 10. táblázat foglalja össze.

10. táblázat: A KSH által nyomon követett, 12. SDG-hez kapcsolódó fenntartható fejlődési célokhoz rendelt indikátorok és forrásaik

Fenntartható fejlődési célok alakulását jellemző KSH indikátor	Kapcsolódó		Kapcsolat a 12. SDG		
	STADAT tábla	NFFS célkitűzés	alcéljával	indikátorával	
Ózonképző vegyületek kibocsátása (NMVOC egyenérték, (%) 1990=100%)	15.1.1.20.	3.4	12.4. alcéllal kapcsolatban áll	eltérő	✘
Üvegházhatású gázok kibocsátása (CO2 egyenérték, (%) 1990=100%)	15.1.1.18. 15.1.1.19.	3.1. 3.2.		eltérő	✘
Csomagolási hulladék (kg/fő)	-	3.30	12.5 alcéllal kapcsolatban áll	a nemzeti indikátor a hulladékok egy csoportját méri	⚠
Energiaintenzitás (Bruttó belföldi energiafelhasználás/GDP, kőolajjegyenérték-kg/ezzer euró)	6.1.1.6.1.	3.36	12.2. alcéllal kapcsolatban áll	eltérő	✘
Erőforrás-termelékenység (2000=100%)	8.1.1.5.	3.31	12.2. alcéllal kapcsolatban áll	azonos	✔
Keletkezett hulladék (2004=100%)	15.1.1.29. 15.1.2.20. 15.1.2.21.	3.28	12. 5. alcéllal kapcsolatban áll	12.5.1. indikátor nevezője	⚠
Kezelt hulladék (anyagában hasznosított hulladék aránya)	15.1.1.29. 15.1.2.21.	3.29		azonos	✔
Környezetvédelmi ráfordítások: (környezetvédelmi beruházások az összes beruházás arányában (%))	-	3.34	nincs kapcsolat	eltérő	✘
Megújuló energiaforrások (megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból %)	6.1.1.12. 6.1.1.10.	3.37	nincs kapcsolat	eltérő	✘
Műtrágya-értékesítés (Egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag mennyisége (kg) – N, P, K)	19.1.1.40. 19.1.2.25. 19.1.1.41.	3.16	12.4. alcéllal kapcsolatban áll	eltérő	✘
Növényvédőszer-értékesítés: gyomirtó, gombaölő szer, rovarölő szer, egyéb (ezer tonna)	19.1.1.44.	3.17		eltérő	✘
Savasodást okozó légszennyező anyagok kibocsátása: nitrogén-oxidok, kén-dioxid, ammónia (2005=100=)	15.1.1.19.	3.3		eltérő	✘

Megjegyzés: A kiemelt sorok a KSH fenntartható fejlődés 12. SDG-hez kapcsolódó magyarországi indikátorait jelöli
Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/index.html>, NFFS, 2013, KSH, 2020, és KSH STADAT alapján ÁSZ szerkesztés

Látható, hogy a KSH indikátorok is azokkal a nemzetközi célokkal mutatnak azonosságot vagy összevetetőséget, amelyek esetében az elemzés 2.1. és 2.2. részeiben már bemutatott nemzeti- és programszintű indikátorok is azonosságot, összevetetőséget mutattak. Emellett a KSH indikátorokat alkalmaz a kibocsátott vegyi anyagok vonatkozásában, azonban az indikátorok és a nemzetközi indikátor között kapcsolat nem mutatható ki. (Erre vonatkozóan a 2.1.4. pont is tartalmaz információkat.)

3. AZ INDIKÁTOROK ALAKULÁSÁNAK NYOMONKÖVETÉSE

3.1 Az ENSZ felé történő beszámolás a hazai eredményekről

A Kormány a 2091/2017. (XII. 28.) számú határozata alapján az AGENDA 2030 nemzeti végrehajtásából eredő feladatok – így az adatszolgáltatással kapcsolatos feladatok – koordinálásáért külgazdasági és külügyminiszter a felelős. Az ENSZ célok megvalósításában történő előrelépések értékelése érdekében a hazai adatszolgáltatók az ENSZ adatgyűjtő szervezetei felé a Kormány által meghatározott adatszolgáltatási kötelezettségüket teljesítették. A 12. SDG vonatkozásában a hazai adatszolgáltatókat a 11. táblázat foglalja össze.

11. táblázat: Hazai adatszolgáltatók a 12. SDG vonatkozásában

12. SDG alcélja	Indikátor	Nemzetközi Adatgyűjtő	Hazai adatszolgáltató
1.	12.1.1.	ENSZ Környezetvédelmi Programja	10YFP Nemzeti fókuszpontok
2.	12.2.1. 12.2.2.		KSH
3.	12.3.1.a	Élelmiszer- és Mezőgazdasági Világszervezet	KSH, AM
	12.3.1.b	ENSZ Környezetvédelmi Programja	KSH
4.	12.4.1.		EMMI*, AM
	12.4.2.a.		
	12.4.2.b.		
5.	12.5.1.	ENSZ Környezetvédelmi Programja és az ENSZ Európai Gazdasági Bizottság Statisztikai részlege, OECD, Eurostat, Egyesült Nemzetek Egyeteme	KSH, AM
6.	12.6.1.	ENSZ Környezetvédelmi Programja, az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája	Kormány
7.	12.7.1.	ENSZ Környezetvédelmi Programja	ITM* KSH
8.	12.8.1.	Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO), UNESCO Statisztikai Intézet, ENSZ Környezetvédelmi Programja,	EMMI*, UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság
a.	12.a.	Nemzetközi Megújuló Energia Ügynökség	KSH, Energiahivatal
b.	12.b.	Turisztikai Világszervezet	
c.	12.c.	ENSZ Környezetvédelmi Programja	

Megjegyzés: *2022. május 25-től az EMMI jogutódja a Kulturális és Innovációs Minisztérium, az ITM jogutódja pedig a Technológiai és Ipari Minisztérium

Forrás: ENSZ, 2020a alapján ÁSZ szerkesztés

A táblázat alapján látható, hogy hazánk a 12. SDG valamennyi alcélja és indikátora tekintetében adatokat gyűjt, és adatokat szolgáltatott az ENSZ számára a célok megvalósításában való előrehaladás értékelése érdekében.

3.2 Hazai célkitűzések megvalósulásának nyomonkövetése

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

Az NFFS a 2012-2024. évekre hosszú távú koncepcióként szolgál a fenntartható fejlődés megvalósításának döntéshozatali rendszerében és keretet ad a szakpolitikai stratégiák megalkotásához. Megalkotása és elfogadása megelőzte az AGENDA 2030 elfogadását, így a célkitűzések kialakítása során annak figyelembevételére nem volt lehetőség. Indikátorrendszerének kiépítésében és az eredmények mérésében a KSH-ra kiemelt szerep hárul, mely a következő pontban kerül részletesen bemutatásra.

Az NFFS-ben meghatározott célkitűzések megvalósulásának figyelemmel kísérése érdekében rendszeres mérések, adatgyűjtések történnek, az előrehaladásról pedig két évente előrehaladási jelentés készül.

A Központi Statisztikai Hivatal szerepe

Az NFFS-ben megfogalmazott nemzeti fenntartható fejlődési célok, valamint az AGENDA 2030 hazai végrehajtásának nyomon követésében a KSH-ra kiemelt szerep hárul. A KSH koordinálja az ENSZ Statisztikai Bizottsága által kidolgozott SDG indikátor-rendszerrel kapcsolatos hazai adatszolgáltatásra vonatkozó feladatokat. A fenntartható fejlődés indikátorait a KSH 2007-től két évente teszi közzé, az NFFS által meghatározott nemzeti erőforrások szerinti felépítésben, továbbá honlapján mutatja be. Ezen túlmenően, a KSH tematikus honlapján mutatja be az ENSZ fenntartható fejlődési indikátorainak (11. táblázat) magyarországi alakulását, melyekre vonatkozóan az elért eredményeket az 1. melléklet tartalmazza.

Hulladéktermelés és kezelt hulladékok alakulásának nyomonkövetése

A környezet terhelésével, a környezet állapotával kapcsolatos adatok egy része a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek saját méréseiből, másik része a környezethasználók jogszabályi kötelezettségen alapuló adatszolgáltatásaiból származik. A méréseket végző és az adatszolgáltató szervezetek az adatokat az Agrárminisztérium által üzemeltetett informatikai rendszerhez kapcsolódva, közvetlenül a központi adatbázisba – az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerbe (OKIR) – viszik fel. Az adatok átadása a KSH számára a hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségekről szóló, többször módosított 309/2014. (XII. 11.) Korm. rendelet alapján kerülnek átadásra statisztikai feldolgozás céljából. Így a KSH a fenntartható fejlődés indikátorai között szereplő, a keletkezett hulladékkal kapcsolatos adatokat az Innovációs és Technológiai Minisztérium Egységes Hulladékgazdálkodási Információs Rendszeréből (EHIR), az OKIR egy moduljából nyeri ki.

A fenntartható fejlődésre nevelés eredményeinek nyomonkövetése

Magyarországon a fenntarthatóságra nevelés megvalósításában az Agrárminisztérium, valamint 2022. május 24-ig az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Innovációs és Technológiai Minisztérium⁶ vett részt, azonban hivatalos koordináló testület nincs. A hazai szakpolitika pedig a fenntartható fejlődésre nevelés (klímaváltozás, környezeti fenntarthatóság, emberi túlélés és jólét, valamint felelős fogyasztás és termelés) elveinek érvényesítésére fókuszál.

A Nemzeti alaptanterv a fenntarthatóságra nevelést átfogó feladatként tartalmazza, mely beépül az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó tanulási célokba és fejlesztési feladatokba. A tanulókra vonatkozóan a fenntarthatóságra nevelés kompetenciáit célzó külön értékelés jelenleg nincs. Azonban a kimeneti követelmények megújítása során a tantervek módosításával a fenntarthatósággal, környezet-tudatossággal kapcsolatos szemléleti és ismeretelemek az érettségi vizsgakövetelményekbe is beépülnek.⁷ 2018-tól a fenntarthatóságra nevelési kompetenciák a pedagógus minősítési rendszer részévé váltak (EMMI, 2021a).

A pedagógusok felkészülését a fenntarthatóságra nevelés kompetencia mélyebb megértésében, gyakorlatba ültetésében a pedagógus továbbképzések, az ökoiskolák működését támogató pedagógusképző programok, online minikurzusok segítették. A fenntarthatóságra nevelés kompetenciaterületen a 2020/2021-es tanévben 15 000 pedagógus minősítésére került sor. A felsőoktatás pedagógusképző programjaiba, a tanárképzés kimeneti követelményeibe a fenntarthatóságra nevelés kompetenciái 2021-től épültek be (EMMI, 2021b).

⁶ A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet alapján 2022. május 25-től a köznevelés a belügyminiszter, a szakképzés és a felsőoktatás a kultúráért és innovációért felelős miniszter feladat- és hatáskörébe tartozik. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium jogutódja a Technológiai és Ipari Minisztérium.

⁷ Az érettségi vizsga tartalma és szerkezete alapvetően a 2024. május-júniusi érettségi vizsgaidőszaktól kezdve változik meg, de a módosított Nemzeti alaptanterv alapján tanulók 2022. január 1-je és 2023. december 31-e között tett előrehozott érettségi vizsgái is már az új követelmények szerint zajlanak majd (EMMI 2021a).

FOGALOMTÁR

Anyaglábnym	Az anyaglábnym (MF) egy ország belföldi végső keresletének kielégítéséhez szükséges teljes anyagkitermelés mennyisége. A teljes anyaglábnym a biomassza, a fosszilis tüzelőanyagok, a fémércek és a nem fémércek anyaglábnymának összege. (ENSZ, 2021)
Biohulladék	A biológiailag lebomló, parkokból származó vagy kerti hulladék, háztartásokban, éttermekben, étkeztetőkben és kiskereskedelmi tevékenységet folytató létesítményekben képződő élelmiszer- és konyhai hulladék, valamint az ezekhez hasonló, élelmiszer-feldolgozó üzemekben képződő hulladék.
Derogáció	Enyhítés, könnyítés, engedmény
E-hulladék	Elektronikus hulladék minden olyan elektromos vagy elektronikus berendezés, amelyek kidobásra ítélték, beleértve azokat a működésképes és működésképtelen termékeket is, amelyek a szemétbe kerültek. Több esetben egyes üzletek akkor is kidobják az elektronikai termékeket, ha azok egy bizonyos időn belül nem kerültek eladásra. Az e-hulladék a bennük található veszélyes és mérgező vegyi anyagoknak köszönhetően kimagasló kockázatot jelentenek a természet és egészségünk számára, hiszen azok földbe temetve a belső fém alkatrészekből kilúgozódva a talajba kerülnek.
Élelmiszer	Minden olyan feldolgozott, félkész, vagy nyers anyag, amelyet emberi fogyasztásra szánnak, beleértve az italt, a rágógumit és minden olyan anyagot, amelyet „élelmiszer” előállításához, elkészítéséhez, vagy kezeléséhez használtak, kivéve a kozmetikumokat, a dohányárakat és a kizárólag gyógyszerként használt anyagok (ENSZ, 2021)
Élelmiszer veszteségek	Az összes olyan növényi és állati eredetű, emberi fogyasztásra alkalmas árumennyiség, amely kidobás, elégetés útján, vagy más módon közvetlenül vagy közvetve teljes mértékben kilép a betakarítás/levágás utáni termelési/ellátási láncból és nem kerül vissza semmilyen más felhasználásra (pl. állati takarmányként, ipari felhasználásra stb.) egészen a kiskereskedelmi szintig, azt nem beleértve. A tárolás, szállítás és feldolgozás során fellépő veszteség tehát, az importált mennyiségek esetében is mind ide tartoznak. A veszteségek magukban foglalják az áru egészét, annak nem ehető részeivel együtt. (ENSZ, 2021)
Élelmiszer-veszteség és -pazarlás (FLW)	Az élelmiszerlánc egészében elveszett vagy elpazarolt élelmiszerek összessége. Minden olyan, eredetileg emberi fogyasztásra szánt élelmiszer, ami kijut az élelmiszerláncból, élelmiszer-veszteségnek, vagy élelmiszerpazarlásnak minősül, még akkor is, ha azt egyéb, nem élelmiszer célú felhasználásra (pl. takarmány, bioenergia stb.) fordítják. (NAIK AKI, 2019)
Felelős fogyasztás és termelés	Olyan szolgáltatások és kapcsolódó termékek használata, amelyek alapvető szükségleteket elégítenek ki és jobb életminőséget biztosítanak, miközben a szolgáltatás vagy termék életciklusa során minimálisra csökkentik a természeti erőforrások és a mérgező anyagok felhasználást, valamint a hulladék- és szennyezőanyag kibocsátást, hogy ne veszélyeztessék a jövő nemzedék szükségleteit. (ENSZ, 2021)

Fenntartható közbeszerzés	Olyan eljárás, amelynek során az állami hatóságok igyekeznek a fenntartható fejlődés három pillérének -a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szempontból -megfelelő egyensúlyt elérni áruk, szolgáltatások vagy építési beruházások beszerzésekor a projekt minden szakaszában.
Indikátor (mutatószám)	Az indikátor olyan paraméter vagy érték, amely rámutat, információt vagy leírást nyújt valamilyen kapcsolódó jelenségről, a környezet vagy a terület állapotáról, helyzetéről. Az indikátorok közvetítők a statisztikai megfigyelések és a gazdasági, társadalmi jelenségek között. (Havasi, 2007)
Keletkezett hulladék	Egy adott állam területén képződő bármely anyag vagy tárgyak összességét értjük, amelyekből birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles (2021. évi CLXXXV. törvény a hulladékról)
Politika	Egy kormányzati, vagy nem kormányzati szervezet által hivatalosan elfogadott és meghatározott célok elérése érdekében ténylegesen végrehajtott cselekvési irány. (ENSZ, 2021)
Részes felek	Olyan országok, amely ratifikáltak, elfogadtak, jóváhagytak egy egyezményt vagy ahhoz csatlakoztak.
Veszélyes hulladék	Azok a hulladékok, amelyek olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek veszélyessé, vagy egészségre, vagy a környezetre káros hatást képesek kifejteni.
Zöld közbeszerzés	Olyan beszerzés, amelynek alkalmazásakor a hatóságok azoknak az áruk, szolgáltatásoknak és munkálatoknak a beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű árukhoz, szolgáltatásokhoz és munkálatokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AGENDA 2030	Az ENSZ „Világunk átalakítása: a fenntartható fejlődés 2030-ig megvalósítandó programja”
AM	Agrárminisztérium
ÁSZ	Állami Számvevőszék
EHIR	Egységes Hulladékgazdálkodási Információs Rendszer
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma (2022. május 24-ig)
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
EU	Európai Unió
Eurostat	Az Európai Unió statisztikai hivatala
GDP	Bruttó hazai termék
ITM	Innovációs és Technológiai Minisztérium (2022. május 24-ig)
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
NÉBIH	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
NFFS	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet)
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
OKIR	Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer
PCB	poliklórozott bifelin
SDG	Sustainable Development Goal (fenntartható fejlődési cél)
SEEA	System of integrated environmental and economic accounting (környezeti és gazdasági számlák rendszere)
Számv.tv.	2000. évi C. törvény a számvitelről
TSA	Tourism Satellite Accounts (turizmus szatellit számlák)
UNESCO	Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

2008. évi V. törvény a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló Stockholmi Egyezmény kihirdetéséről
2000. évi C. törvény a számvitelről
2011. évi CX. törvény a nemzeti köznevelésről
2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról
2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
2014. évi XC. törvény a nemzetközi fejlesztési együttműködésről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról
2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról
2015. évi CXLIII. törvény a közbeszerzésekről
2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről
2020. évi XCI. törvény egyes egyszer használatos műanyagok forgalomba hozatalának betiltásáról
2022. évi II. törvény Magyarország minisztériumainak felsorolásáról
- 132/2009. (VI. 12.) Kormányrendelet Az Egyezmény magyarországi alkalmazását az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények kivételével, illetve behozatalával összefüggő bejelentési eljárás részletes szabályairól
- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 442/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a csomagolásról és a csomagolási hulladékkal kapcsolatos hulladékgazdálkodási tevékenységekről
- 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- 309/2014. (XII. 11.) Korm. rendelet a hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségekről
- 301/2021. (VI. 1.) Korm. rendelet az egyes egyszer használatos, valamint egyes egyéb műanyagtermékek forgalomba hozatalának korlátozásáról
- 349/2021. (VI. 22.) Korm. rendelet az egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről az egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről
- 1002/2011. (I. 14.) Korm. határozat Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervével összefüggő egyes feladatokról
- 1307/2011. (IX. 6.) Korm. határozat az a Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégiáról
- 1374/2011. (XI. 8.) Korm. határozat Magyarország II. Nemzeti Energhatékony Cselekvési Tervéről 2016-ig, kitekintéssel 2020-ra
- 2037/2013. (XII. 30.) Korm. határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról szóló 18/2013. (III. 28.) OGY határozatból eredő kormányzati feladatok meghatározásáról
- 2055/2013. (XII. 31.) Korm. határozat a 2014-2020 közötti időszakra szóló Országos Hulladékgazdálkodási Tervről

1182/2014. (III. 27.) Korm. határozat Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködésére vonatkozó szakpolitikai stratégiájáról és nemzetközi humanitárius segítségnyújtására vonatkozó szakpolitikai koncepciójáról (2014-2020)

1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat a Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II., Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája, a Köznevelés-fejlesztési stratégia, továbbá a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról

1601/2015. (IX. 8.) Korm. határozat Magyarország III. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervéről

1602/2015. (IX. 8.) Korm. határozat az Energia- és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Tervről

1784/2016. (XII. 16.) Korm. határozat „A globális felelősségvállalásra nevelésről a formális és nem-formális oktatásban Magyarországon” című koncepcióról

1785/2016. (XII. 16.) Korm. határozat a „Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016” elfogadásáról.

1888/2016. (XII. 29.) Korm. határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia megvalósítását szolgáló kormányzati intézkedésekről

1747/2017. (X. 18.) Korm. határozat a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 elfogadásáról

1842/2017. (XI. 14.) Korm. határozat Magyarország IV. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervéről

2091/2017. (XII. 28.) Korm. határozat az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjai által elfogadott Fenntartható Fejlődési Keretrendszer (AGENDA 2030) nemzeti végrehajtásából eredő feladatok ellátásáról

1272/2020. (VI. 2.) Korm. határozat a 2014-2020 közötti időszakra szóló Országos Hulladékgazdálkodási Terv hulladék behozatallal kapcsolatos felülvizsgálatáról és kiegészítéséről

1598/2020. (IX. 21.) Korm. határozat az illegális hulladéklerakók felszámolása érdekében a „Tisztítsuk meg az Országot!” projekt 2020. évben megvalósítandó I. üteméről

1348/2021. (VI. 3.) Korm. határozat a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 felülvizsgálatáról

1620/2021. (IX. 3.) Korm. határozat a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia elfogadásáról

1704/2021. (X. 6.) Korm. határozat a 2021-2027 közötti időszakra szóló Országos Hulladékgazdálkodási Tervről

77/2011. (X. 14.) OGY határozat a Nemzeti Energiastratégiáról

18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról

1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

28/2015. (VI. 17.) OGY határozat a biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiájáról

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

AM, 2021: Agrárminisztérium – a Beszámoló a 2015-2020 közötti időszakra szóló 4. Nemzetközi környezetvédelmi program végrehajtásáról, 2021.

ÁSZ, 2019: Állami Számvevőszék – A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás fenntarthatósági, versenyképességi összefüggései (Dr. Pulay Gy.)

<https://www.aszshirportal.hu/publikaciok/tanulmanyok-2019-ev>

ÁSZ, 2020a: Állami Számvevőszék – A nemzetközi, nemzeti és a programszintű teljesítménymutatók összhangjának vizsgálata a 6. „Tiszta víz és alapvető köztisztaság” fenntartható fejlődési cél tekintetében (Dr. Pulay Gy.)

https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/viz_elemzes_20200320.pdf?ctid=1296

ÁSZ, 2020b: Állami Számvevőszék – Elemzés a zöld beszerzésekről (Dr. Nagy I., Szappanos J.)

https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/elemezses_zols_beszerzes_20201026.pdf?ctid=1296

ÁSZ, 2021: Állami Számvevőszék – SDG7 – Értékelés a „Megfizethető és tiszta energia” célkitűzés megvalósítása eredményességének ellenőrizhetőségéről (Dr. Pulay Gy., Erdélyi A.)

https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2021/megfizetheto_es_tiszta_energia_20210408.pdf?ctid=1307

ÁSZ, 2022: Állami Számvevőszék – Az oktatás fejlesztése, várható megjelenés 2022. július 1. (Dr. Németh Erzsébet)

EMMI, 2021a: Emberi Erőforrások Minisztériuma – Jelentés: Az Energia- és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Tervről szóló 1602/2015 (IX.8.) Korm. határozat 5.3. pont alapján készített jelentés az 5.1 alpont teljesüléséről, 2021

EMMI, 2021b: Emberi Erőforrások Minisztériuma – Jelentés: az Energia- és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Tervről szóló 1602/2015 (IX.8.) Korm. határozat 5.3. pont alapján készített jelentés az 5.2 alpont teljesüléséről, 2021

ENSZ, 2008: ENSZ – Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008;

https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesf/seriesf_80rev1e.pdf

ENSZ, 2012: ENSZ – A fenntartható fogyasztás és termelési minták programjainak 10 éves kerete

<https://undocs.org/en/A/CONF.216/5>

ENSZ, 2014: ENSZ – System of Environmental-Economic Accounting 2012 Central Framework (2014)

https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/seea_cf_final_en.pdf;

ENSZ, 2015: ENSZ – Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030.

<https://enz.kormany.hu/download/7/06/22000/Vil%C3%A1gunk%20%C3%A1talak%C3%ADt%C3%A1sa%20Fenntarthat%C3%B3%20Fejl%C5%91d%C3%A9si%20Keretrendszer%202030.pdf>

ENSZ, 2018: ENSZ – Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 AGENDA for Sustainable Development A/RES/71/313E/CN.3/2018/2E/CN.3/2019/2E/CN.3/2020/2

https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202020%20review_Eng.pdf

ENSZ, 2020a: Tier Classification for Global SDG Indicators - as of 28 December 2020

https://unstats.un.org/sdgs/files/Tier%20Classification%20of%20SDG%20Indicators_28%20Dec%202020_web.pdf

ENSZ, 2020b: ENSZ – Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 AGENDA for Sustainable Development

https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202020%20review_Eng.pdf

ENSZ, 2020c: ENSZ – SDG Indicators (United Nations Statistical Division)

<https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=12&Target>

ENSZ, 2021: ENSZ – Globális SDG Indicators adatbázis (2021. szeptember 23.)

<https://unstats-undesa.opendata.arcgis.com/search?categories=goal%2012&collection=Dataset>

ENSZ, 2016-2021: ENSZ – SDG indikátorok felülvizsgálata 2016-2021. évek (United Nations Statistical Division); Online:

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents/2016-2-IAEG-SDGs-Rev1-E.pdf>;

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/48th-session/documents/2017-2-IAEG-SDGs-E.pdf>

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/49th-session/documents/2018-2-SDG-IAEG-E.pdf>

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/50th-session/documents/2019-2-IAEG-SDG-E.pdf>

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/51st-session/documents/2020-2-SDG-IAEG-E.pdf>

<https://unstats.un.org/unsd/statcom/52nd-session/documents/2021-2-SDG-IAEG-E.pdf>

FM, 2015: Földművelődésügyi Minisztérium – Szakpolitikai stratégia, 4. Nemzeti környezetvédelmi program (2015),

http://doc.hjegy.mhk.hu/20154130000027_1.PDF

FM, 2015a: Földművelődésügyi Minisztérium – Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2015-2020

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a15h0028.OGY>

ITM, 2018: Innovációs és Technológiai Minisztérium - Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2018-2030

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewj2v9yBt-P2AhWZgf0HHTZ-CtEQFnoECAYQAQ&url=https%3A%2F%2Fmagyarkozlony.hu%2Fdokumentumok%2F6bcb816077f795960249fcc31c699245299be2da%2Fletoltes&usg=AOvVaw0LNC95FSpNvR9E_O-wTBd-

ITM, 2020a: Innovációs és Technológiai Minisztérium – Magyarország Nemzeti Energia- és Klímaterve

https://www.enhat.mekh.hu/s/magyarorszag_nemzeti_energia_es_klimaterve.zip

ITM, 2020c: Innovációs és Technológiai Minisztérium – 2020 Klíma- és természetvédelmi akcióterv

<https://zoldbusz.hu/files/KTA.pdf>

ITM, 2021c: Innovációs és Technológiai Minisztérium – Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia 2020-2050

<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/5/54/54e/54e01bf45e08607b21906196f75d836de9d6cc47.pdf>

KSH, 2006: Központi Statisztikai Hivatal, Magyarország turizmus szatellit számlái. KSH 2006; Online:

<https://mek.oszk.hu/07100/07100/07100.pdf>; Letöltés: 2022.03.11.

KSH, 2017: Központi Statisztikai Hivatal – A fenntartható fejlődés célok, 2017

<https://www.ksh.hu/ffi/index.html>

KSH, 2019: Központi Statisztikai Hivatal – A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf>

KSH, 2020: Központi Statisztikai Hivatal – A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2020.

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/2020/fenntarthatos_fejlodes_indikatorai_2020.pdf

NAIK AKI, 2019: Nemzeti Agrárkutatói és Innovációs Központ Agrárgazdasági Kutatóintézet – Agrárgazdasági Könyvek: Élelmiszer-veszteségek keletkezésének okai, azok kezelése és megítélése a feldolgozóipari vállalatok körében (Kürthy Gy., Dudás Gy. szerk.)

NÉBIH, 2021: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Maradék nélkül - Magyarország nemzeti szintű élelmiszerhulladék-megelőzési programja

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1171081/Maradek+nelkul+osszefog-lalo_2021.pdf/8a04926d-dad1-5aae-6dbc-5d5a10ab9627?t=1614600811644

NFM, 2011: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium – Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020.

http://www.terport.hu/webfm_send/2734

NFM, 2015: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium - Energia-és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv, 2015

<https://2010-2014.kormany.hu/download/0/0c/41000/Energia-%20%C3%A9s%20KI%C3%ADmatudatos%C3%A1gi%20Szemle%C3%A9letform%C3%A1l%C3%A1si%20Cselekv%C3%A9si%20Terv.pdf>

NFM, 2017: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium – IV. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKE-wis3Y36teP2AhUzi_0HHTDQBA0QFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2F2015-2019.kormany.hu%2Fdownload%2F1%2F25%2F80000%2FIIINemzeti%2520Energia-hat%25C3%25A9konys%25C3%25A1gi%2520Cselekv%25C3%25A9si%2520Terv_HU.PDF&usg=AOv-Vaw320ubgFGv4OqeggIF31nKC

NFFT, 2013: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács – Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

<https://eionet.kormany.hu/akadalymentes/download/1/26/71000/NFFT-HUN-web.pdf>

NFFT, 2021: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács – A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia harmadik előrehaladási jelentés 2019-2020.

https://www.nfft.hu/documents/1238941/0/NFFS_4EHJ_vegso_20211209+%281%29.pdf/e367a91c-aaa6-a167-9827-908b56c4edbf?t=1639057622491

VM, 2011: Vidékfejlesztési Minisztérium – Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia 2011-2020

<https://kornyezettechnologia.kormany.hu/download/c/66/40000/NKIS.pdf>

Honlapok

KEHOP-3.1.1 A települési hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerek fejlesztése (KEHOP 3.1.1.)

<https://www.palyazat.gov.hu/kehop-311-a-teleplisi-hulladkgyjtsi-szlltsi-s-elkezel-rendszerek-fejlesztse-1>

KEHOP-3.2.1 - Az előkezelés, a hasznosítás és az ártalmatlanítás alrendszeinek fejlesztése a települési hulladék vonatkozásában (KEHOP 3.2.1.)

<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4520>

Országos Hulladékgazdálkodási Közzolgáltatási Terv 2017.

<https://adoc.pub/orszagos-hulladeggazdalkodasi-kzszolgaltatasi-terv-2017-csel.html>

Országos Hulladékgazdálkodási Közzolgáltatási Terv 2021. 2020. augusztus 19.

https://nhkv.hu/wp-content/uploads/2020/09/OHKT_2021.pdf

MELLÉKLET

1. Melléklet: A KSH által nyomon követett, 12. SDG-hez kapcsolódó fenntartható fejlődési célokban elért 2016. és 2018. évi eredményekről

Fenntartható fejlődési célok	2016.	2018.
Ózontépező vegyületek kibocsátása (NMVOC egyenérték, (%) 1990=100%)	42,9	40,81
Üvegázhatású gázok kibocsátása (CO2 egyenérték, (%) 1990=100%)	65,5	67,8
Csomagolási hulladék (kg/fő)	121,8	128,8*
Energiaintenzitás (Bruttó belföldi energiafelhasználás/GDP, kőolajegyenérték-kg/ezer euró)	228,5	217,6
Erőforrás-termelékenység (2000=100%)	139	111**
Keletkezett hulladék (2004=100%)	60,7	71,6
Kezelt hulladék (anyagában hasznosított hulladék aránya)	51,1	61,0
Környezetvédelmi ráfordítások: (környezetvédelmi beruházások az összes beruházás arányában (%))	6,0 (2014)	1,8 (2017)
Megújuló energiaforrások (megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból %)	14,3	12,5
Műtrágya-értékesítés (Egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag mennyisége (kg) – N, P, K)	111,7	118,7**
Növényvédőszer-értékesítés (ezer tonna)		
Gyomirtó	9,6	8,8
Gombaölőszert	5,4	5,1
Rovarölő szer	4,8	5,0
Egyéb	7,7	7,9
Savasodást okozó légszennyező anyagok kibocsátása (2005=100%)		
Nitrogén-oxidok	60	66***
Kén-dioxid	54	52
Ammónia	99	90

Megjegyzés: *2017. évi, **2019. évi Eurostat előzetes becslés, ***2020. évi adat
 Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/index.html> és KSH STADAT alapján ÁSZ szerkesztés

FÜGGELÉK

1. Az elemzés során megvizsgált hazai stratégiák, programok, és egyéb dokumentumok

Stratégiák, programok	12. SDG alcéljai										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	a.	b.	c.
Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia 2011-2020	X				X						
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nemzeti alaptanterv (110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet)	X							X			
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-2020	X			X	X						
Köznevelés-fejlesztési Stratégia 2014-2020	X							X			X
Nemzeti Turizmusfejlesztés Konceptió 2014-2024	X									X	
4. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Nemzeti Biodiverzitás Stratégia 2015-2020	X	X						X			
Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020	X	X					X	X			X
Energia-és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv	X	X						X			
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiai 2018-2030	X	X					X	X			X
Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020	X	X					X	X			X
Energia-és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv	X	X						X			
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiai 2018-2030	X	X					X	X			X
I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv 2020	X	X					X	X			X
Nemzeti Vízstratégia 2030	X	X									
Élelmiszerlánc-biztonsági Stratégia 2013-2022	X		X	X							
Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia (2018-2023)	X			X	X						
2000. évi C. törvény a számvitelről						X					
IV. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv	X	X					X	X			X
Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Nemzeti Energiastratégia 2030	X	X			X		X	X			X
Nemzeti Energia-és Klímaterv	X	X		X	X						X
Klíma- és Természetvédelmi Akcióterv 2020	X	X		X	X						X
Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia 2020-2050	X				X						
Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2021-2027	X			X	X						
Országos Hulladékgazdálkodási Közszolgáltatási terv 2021	X			X	X						
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	X									X	
Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia 2014-2020	X								X		
Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia 2021-2025	X								X		
KEHOP 3.2.1. Az előkezelés, a hasznosítás és az ártalmatlanítás al-rendszereinek fejlesztése a települési hulladék vonatkozásában	X					X					
Országos Hulladékgazdálkodási Terv Cselekvési Program	X			X	X	X					

Megjegyzés: X jelöli a 12. SDG adott alcélja vonatkozásában megvizsgált stratégiákat, programokat, melyek közül a relevánsakat „X” jellel emeltük ki

Forrás: ÁSZ szerkesztés

A 12. SDG 1. alcéljához valamennyi vizsgált dokumentumot feltüntettük, mivel a felelős fogyasztás és termelés elérése érdekében hazánk olyan stratégiákat, programokat alkotott, melyek integrálják a felelős termelési és fogyasztási normákat, továbbá csatlakozott a káros anyagok kibocsátását és a hulladékok kezelését meghatározó nemzetközi normákat tartalmazó megállapodásokhoz. Ezáltal nem csak a jelen elemzés

által vizsgált, hanem a fenntarthatósági követelményeket magukba integráló valamennyi stratégia és program releváns az ENSZ célkitűzés szempontjából.

2. Kiegészítő információk a 12. SDG 1., 6., a., és b. alcéljaihoz

1. A felelős fogyasztási és termelési minták 10 éves programkeretének végrehajtása

Az alcél a felelős fogyasztási és termelési mintákra vonatkozó 10 éves programkeret végrehajtására irányul, mely programkeret az ENSZ a 2012-ben megrendezett Fenntartható fejlődésről szóló konferenciáján került elfogadásra. A fogyasztási és termelési szokások az erőforrások felhasználására, a társadalomra és a környezetre közvetett és közvetlen hatást is kifejtenek, ezáltal a fenntarthatóságra is befolyással bírnak. A felelős fogyasztás és termelés eléréséhez nemzeti szinten szükséges a megfelelő keretrendszerek kialakítása, melyek magukba integrálják a fenntartható termelési és fogyasztási normákat, befolyásolják az üzleti szféra folyamatait és a fogyasztók szokásait. Ehhez szükséges azoknak a nemzetközi normáknak a betartása is, melyek a káros anyagok kibocsátására és a hulladékok kezelésére vonatkoznak.

Hazánk a felelős fogyasztás és termelés elérése érdekében stratégiákat, programokat alkotott, melyek integrálják a felelős termelési és fogyasztási normákat, továbbá csatlakozott a káros anyagok kibocsátását és a hulladékok kezelését meghatározó nemzetközi normákat tartalmazó megállapodásokhoz. A felelős fogyasztási és termelési minták 10 éves programkeretének megvalósításában való előrehaladás nemzetközi mérése és értékelése érdekében hazánk az önkéntes adatszolgáltatásban részt vett. Az adatszolgáltatás információkat, adatokat szolgáltat a Kormány számára a hazai előrehaladásról, nemzetközi célokhoz való hozzájárulásról a felelős fogyasztást és termelést célzó politikák kidolgozása és alkalmazása terén mind horizontális, mind ágazati szinten (ENSZ, 2021).

2. A fenntarthatósággal kapcsolatos információk megjelenítése a vállalkozások éves beszámolóiban

A fenntarthatósággal kapcsolatos információk megjelenítése a vállalkozások éves beszámolóiban nem mint nemzeti-, vagy programszintű cél, hanem a Számv. tv. által meghatározott jogszabályi kötelezettségként jelenik meg. A Számv. tv. 95/C. § (1) bekezdése határozza meg azon gazdálkodók körét, amelyek 2017-től üzleti jelentésükben – a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben – a környezetvédelmi, a szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetésre vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást kötelesek közzétenni.

A nem pénzügyi kimutatás kötelező tartalmi elemeit a Számv. tv. 95/C. § (2)-(4) bekezdései határozzák meg, mely szerint abban be kell mutatni a vállalkozás környezetvédelemmel, a szociális és foglalkoztatási kérdésekkel, az emberi jogok tiszteletben tartásával, a korrupció elleni küzdelemmel és a megvesztegetéssel kapcsolatban követett politikáinak leírását⁸. Tartalmaznia kell a tevékenységével összefüggésben a környezetvédelemmel, a szociális és foglalkoztatási kérdésekkel, az emberi jogok tiszteletben tartásával, a korrupció elleni küzdelemmel és a megvesztegetéssel kapcsolatos azon lényeges kockázatoknak az ismertetését, amelyek hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, továbbá annak leírását, hogy a vállalkozás ezeket a kockázatokat hogyan kezeli.

Mindemellett a Számv. tv. 94. § alapján a vállalkozásoknak be kell mutatni kiegészítő mellékletükben további, a környezet védelmét szolgáló tárgyi eszközökre, veszélyes hulladékok, környezetre káros anyagok mennyiségi és értékbeni változására, környezetvédelmi kötelezettségekre vonatkozó információkat.

Az ENSZ mutató középpontjában a fenntarthatósági információk közzétételének nyomon követése áll, a fenntarthatósági jelentések mutatóba történő beszámításához tartalmában minimális követelménynek kell megfelelnie. Ennek érdekében meghatározásra került a fenntarthatósággal kapcsolatos információk gazdasági, környezeti, társadalmi és irányítási közzétételeinek alapvető követelményrendszere (ENSZ, 2021).

⁸ Amennyiben a politikák valamelyikével a vállalkozás nem rendelkezik, annak hiányát indokolni köteles.

3. A fejlődő országok támogatása a fogyasztás és termelés fenntarthatóbb módjai felé történő elmozdulásuk érdekében

A magyar Kormány által 2014-ben elfogadott Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia 2014-2020 fő célkitűzése volt, hogy a nemzetközi fejlesztés és humanitárius segítségnyújtás nagyobb politikai és társadalmi támogatással, több forrással és hatékonyabban működhessen. A nemzetközi és nemzeti célok között részben mutatható ki összefüggés, mivel a nemzeti célkitűzés tágabb területet fed le. Az ENSZ által meghatározott indikátor a célkitűzés érdekében a fejlődő országoknak nyújtott támogatások összegére irányul, mely összegre vonatkozóan hazánk is szolgáltat adatot és az, az OECD adatbázisában rendelkezésre áll. Az OECD adatbázisa alapján hazánk a fejlődő országok számára 2016-2020 években összesen 1356,2 millió USD fejlesztési támogatást nyújtott.

A Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia 2014-2020 végrehajtásáról készített 2017. évi beszámoló rámutatott a célkitűzések 12. SDG a) horizontális célkitűzéséhez való hozzáigazításához, azonban ezt a nemzetközi indikátor 2020. évi pontosítása és kizárólag a fejlődő országokra történő alkalmazása ezt szükségtelessé tette. 2020-tól a célkitűzés megvalósulásának ENSZ általi mérése célzottan a fejlődő országok vonatkozásában történik, a fejlődő országokban telepített megújuló energiatermelő kapacitás alakulásának vizsgálatával, vagyis hazánk szempontjából nem releváns (ENSZ, 2021).

Megemlítendő azonban, hogy hazánk a 2020-ban jóváhagyott Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Stratégia 2020-2025 célkitűzéseiként elsősorban azokra a fenntartható fejlődési célokra kíván fókuszálni, melyek terén komparatív előnyökkel rendelkezik, elősegítve a támogatott ország felzárkózását és fenntartható fejlődését elsősorban a vízgazdálkodás, a mezőgazdaság, az egészségügy, az oktatás, a környezetvédelem és az információtechnológia terén.

4. Eszközök kifejlesztése, alkalmazása a fenntartható turizmus vizsgálatára

A 2017-ben elfogadott Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 alapján a magyar turizmus fő jellemzője, hogy a fenntartható gazdasági fejlődés húzóágazata. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 alapján megalkotott turisztikai fejlesztési programok célja a desztinációalapú megközelítés, attrakciófejlesztés, alpinfrastruktúra fejlesztés, a térbeli és időbeli koncentráció oldása, új célcsoportok megszólítása élménykínálatokkal, az elérhetőség javítása és innovatív turisztikai megoldások elterjesztése. A célok mérésére kialakított indikátorok többek között a turizmus hozzájárulása a bruttó hazai termékhez, a turizmusban és kapcsolódó ágazatokban dolgozó bejelentett munkavállalók száma, a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák (illetve belföldi és külföldi vendégéjszakák) száma. A fenntarthatóság széleskörűen a 2021-ben elfogadott Turizmus 2.0 dokumentumban jelenik meg.

A nemzeti szinten főbb vonalakban az előzőekben ismertetett célkitűzések és indikátorok megközelítése eltér az ENSZ által megfogalmazott céloktól és indikátoroktól. Az ENSZ által megfogalmazott célok olyan eszközök kifejlesztésére irányulnak, melyek alkalmasak a fenntartható turizmus vizsgálatára, indikátoruk pedig 2018-ig a fenntartható turisztikai stratégiák, szakpolitikák és végrehajtott cselekvési tervek száma. A célkitűzés mérésére 2018-tól a turizmus fenntarthatóságának gazdasági és környezeti szempontjainak nyomon követését szolgáló szabványos számviteli eszközök bevezetése szolgál, ami a Turizmus Szatellit Számlák (TSA táblák) és a Környezeti és Gazdasági Számlák Rendszere (SEEA) azon tábláinak használatba vételének és alkalmazásának mértékét jelenti, amelyek a turizmus fenntarthatóságának nyomon követése szempontjából a legrelevánsabbak és a legmegvalósíthatóbbak (ENSZ, 2021).

Ezzel összefüggésben a KSH már 2002-ben célul tűzte ki, hogy nemzetközi és tárcaközi együttműködés keretében összeállítja a turizmus gazdasági szerepvállalása hiteles bemutatásának nemzetközileg széles körben elfogadott eszközét, a turizmus szatellit számláit, melyet 2004-től közzétesz (KSH, 2006). Az alkalmazott TSA táblákat és a hozzájuk kapcsolható KSH STADAT tábla sorokat a 13. táblázat tartalmazza.

13. táblázat: A TSA táblák és kapcsolódó KSH adatok

TSA tábla	KSH STADAT 27.1.1.32. tábla adatsora
1. Táblázat a beutazó turisztikai kiadásokról	Külföldiek magyarországi turisztikai kiadásai, Mrd Ft
2. Táblázat a belföldi turisztikai kiadásokról	Lakosság belföldi turisztikai kiadásai, Mrd Ft
3. Táblázat a kiutazó turisztikai kiadásokról	Külföldre utazók turisztikai kiadásai külföldön, Mrd Ft
4. Táblázat a belső turisztikai kiadásokról	Magyarországi turisztikai fogyasztás, Mrd Ft
5. Táblázat a turisztikai ágazatok termelési számláiról	Összes turisztikai kibocsátás, Mrd Ft
6. Táblázat a belföldi kínálat és belső turisztikai fogyasztásról	Turisztikai ágazatok összes hozzáadott értéke alapján, Mrd Ft
7. Táblázat a turisztikai ágazatokban való foglalkoztatásról	Foglalkoztatottság a turizmusra jellemző ágazatokban, ezer fő

Forrás: KSH STADAT 27.1.1.32. alapján ÁSZ szerkesztés

A táblázat adatai alapján látható, hogy a KSH által közzétett adatok a TSA táblák adataival tartalmilag kapcsolatban vannak, a TSA táblák kitöltéséhez szükséges adatok hazánk rendelkezésére állnak.

A célkitűzés megvalósulásának vizsgálatában szerepet játszó SEEA táblák és a KSH által közzétett adatok megfeleltethetők egymásnak, melyet a 14. táblázat szemléltet.

14. táblázat: SEEA táblák és kapcsolódó KSH adatok

SEEA táblák	KSH STADAT táblák
SEEA energia (folyamatok) tábla	KSH STADAT 6. Energiagazdálkodás táblázatai
SEEA víz (folyamatok) tábla	15.1.1.23. A felszín alóli víztermelés víztípusok szerint (1985–2020) 15.1.1.24. Közüzemi víztermelés és -szolgáltatás (1990–2020) 15.1.1.25. Települési szennyvízelvezetés (1990–2020) 15.1.1.26. Települési szennyvíztisztítás (1990–2020) 15.1.1.27. A magyarországi folyók jellemző vízminőségi értékei (1995–2020)
SEEA ÜHG hatású gázok tábla	15.1.1.17. Légszennyező anyagok és üvegházhatású gázok kibocsátása (ezer tonna)
SEEA szilárd hulladék tábla	15.1.1.28. Az egyes hulladékfajták mennyisége a kezelés módja szerint (2004–2020) 15.1.1.29. A veszélyes hulladék mennyisége halmazállapot szerint (1991–2020)

Forrás: KSH STADAT adattáblák és SEEA 2012 alapján ÁSZ szerkesztés

A fenntartható turizmus vizsgálatára kifejlesztett eszközök és alkalmazásuk mérésére szolgáló mutatószám számításához felhasznált táblázatokat Magyarországon a KSH a 11 ENSZ által meghatározott táblázatból 9 táblázatot kitölt. Azonban a nemzetközi, nemzeti és programszintű célok és indikátorok közötti összhang hiányában a célkitűzés az elemzés szempontjából nem releváns.

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu